

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina VII

Broj 48/49

Ožujak/travanj 2009.

Cijena 1 €

ISSN 1800-5179

HSK u Boki zaljevu svetaca

**VOLIM ZIMU,
VOLIM SLADOLED!**

WWW.LEDO

Jeste li znali...

...da prema istraživanju britanskih znanstvenika sladoled izaziva osjećaj sreće?

Dokazano je da već samo jedna žlica ove ledene slastičke izaziva reakciju u zonama sreće u mozgu. A osim osjećaja sreće,

Ledo sladoledi izazivaju i osjećaj užika jer nastaju spajanjem najkvalitetnijeg mlijeka, čokolade i voća, a savršeno se kombiniraju sa šlagom, čokoladnim sirupom, sjeckanim lješnjacima ili komadićima voća.

*Ledo sladoled i zimi, zašto ne?!
Neka vas obuzme sreća najveća!*

HGDCG U EMISIJI HRT
"LIJEPOM NAŠOM"

Da rane zacijele

STR. 4

PREDSJEDNIK HNV
DR. MIROSLAV MARIĆ

Napadi bez presedana

STR. 6

HRVATI U CRNOJ GORI

Manjina ili etnička grupa

STR. 12

STARI OBIČAJI U PERASTU

Kićenje mađa

STR. 14

PRIOLOG POZNAVANJU NASLJEĐA
ULCINJA

Odbljesci prošlosti

STR. 20

Poštovani čitatelji

Prije svega, sretan Uskrs!

Ovaj je broj trebalo izaći iz tiska nešto ranije, točnije između dva Uskrsa, po gregorijanskom i julijanskom kalendaru. Do kašnjenja je došlo zbog naše čvrste nakane da do posljednjega trenutka čekamo odluku predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća dr. Miroslava Marića hoće li u ovom broju izaći njegov intervju, koji odavno obećavamo čitateljima, ili pak nešto ranije našoj redakciji s njegove strane upućeno reagiranje.

Cijeneći da je civilizacijski dijalog uvijek bolje rješenje od oštro suprotstavljenih stavova, te da je čovjek osoba za sebe i po sebi, pa i ne može biti jedinstvenosti u svemu, osim naravno u temeljnim ciljevima i potvrđenim načelima koje s ciljevima stvaraju općeprihvaćenu vrijednost jedne uže ili šire zajednice, dali smo prostor dr. Mariću da iznese svoje viđenje aktualnih problema, na način koji drži najadekvatnijim, na stranicama našega i Vašega, i njegova, časopisa.

To govori da nismo zlovoljni prema ostalim pripadnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori, kako nam se spočitava. Naprotiv, sukladno našem demokratskom opredjeljenju, ovaj intervju držimo značajnim doprinosom njegovanju dijaloške civilizacijske svijesti, te zbog toga zahvaljujemo dr. Mariću.

U sljedećem broju očekujte odgovor HGDCG i, naravno, vaše urednice, na mnoga pitanja koje je dr. Marić ostavio otvorenim, iskoristivši u potpunosti našu dobru volju.

Naravno, očekujte i mnogobrojne druge teme i iznenađenja koja pripremamo za vas, u suradnji s političkim, crkvenim i gospodarskim uglednicima Crne Gore i Hrvatske, uglednim profesorima i jezikoslovcima, hrvatskim dragovoljcima i invalidima Domovinskoga rata, djecom i odraslima, sa zajedničkim ciljem očuvanja identiteta, njegovanja civilizacijskoga dijaloga i afirmativnoga djelovanja radi kvalitetnoga suživota svih, bez obzira na to koliko su daleko od obale. Ili, kako bi to kazali Britanci, "off shore".

**Vaša urednica
Tamara Popović**

"Hrvatski glasnik", Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0) **32 304 232** Faks: +382 (0) **32 304 233**
E-mail: hgd-kotor@t-com.me <http://www.hgdcg-kotor.org>
Žiro-račun: **510-10418-20**
Osnivač: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **dr Ivan Ilić** Glavni urednik: **Tamara Popović**
Uređivački odbor: **Tripo Schubert, Marija Mihaliček, Joško Katelan, Dario Musić, Željko Filičić** Lektor: **prof. Ljiljana Markić** Fotografije: **Foto Parteli, B. Pejović, S. Kordić**
Dizajn&priprema: **Radionica LCG** Tisak: **Grafo-Bale – Podgorica** Naklada: 800 primjeraka Cijena: 1,00 euro

*HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO U EMISIJI HRT
“LIJEPOM NAŠOM”*

Da rane zacijele

U emisiji “Lijepom našom” snimanoj 2. travnja u Grudama - Konavli, predsjednik HGDCG dr. Ivan Ilić uručio priznanja uglednim prijateljima društva iz Dubrovačko neretvanske županije

Piše:

Tamara POPOVIĆ

Predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore dr. Ivan Ilić uručio je u emisiji HRT "Lijepom našom" priznanja HGDCG za dugogodišnju potporu i suradnju županici Dubrovačko-neretvanske županije **Miri Buconić**, gradonačelnici Dubrovnika **Dubravki Šuici**, načelniku Konavala **Luki Kordi**, župniku don **Stanku Lasiću**, predsjedniku Udruge dragovoljaca domovinskog rata Grada Dubrovnika **Igoru Žuveli**, predsjedniku Udruge dragovoljaca Hrvatske ratne mornarice **Želimiru Čizmiću** i voditelju **Branku Uvodiću**, dugogodišnjem prijatelju društva.

Izlaganje dr. Ilića i nastup klape Bisernice Boke bio je praćen dugim pljeskom u prepunoj sali u Grudama. U ime dobitnika priznanja zahvalio se Igor Žuvela.

- Vrlo je lijep osjećaj dobiti ovakvo priznanje. Ono nije došlo samo po sebi, već je rezultat dugogodišnje suradnje sa čelnicima HGDCG, dr. Iličem i Schubertom. Oni su nam pružili ruku, a mi je prihvatili sa jedinim interesom da pobijedi kršćanska ljubav, da se sačuva identitet, dug stoljećima, pripadnika hrvatske zajednice, prepoznate i priznate i u Crnoj Gori i u Hrvatskoj. Ide-mo pravim putem, i drago mi je da smo mi jedan kotačić u svemu tome, kazao je Igor Žuvela za Hrvatski glasnik.

Načelnik Općine Konavle Luka Korda kazao je da je ovo i priznanje i obveza.

- Bilo je teško živjeti ovdje u vrijeme rata. Ova je zemlja natopljena krvlju branitelja, to ne možemo zaboraviti, ali smo sigurni da do toga nika-da više neće doći. Boka je naš prvi susjed, tržišta su povezana, treba normalno živjeti i raditi. Hrvati Boke trebaju biti poveznica, i pružićemo im veliku pomoć, da što prije rane zacijele. Najgore je mrzjeti, kazao je Luka Korda za Hrvatski glasnik.

Snimanju su nazočili tajnik HGDCG Tripo Schubert, povjerenik HGDCG za Hrvatsku Krunoslav Težak i počasni član HGDCG iz Dubrovnika Željko Filičić.

Napadi bez presedana

Piše:
Tamara POPOVIĆ

Prije odgovora na postavljena pitanja dužan sam izreći jednu konstataciju koja se sama od sebe podvlači, a to je da je pisanje u Hrvatskom glasniku br. 46 napad bez presedana. Takvo pisanje je zahtijevalo adekvatan odgovor, a što je vjerojatno nekome bio cilj. Odluka da odgovor bude na ovaj način je samo još jedan dokaz ili način traženja mogućih dodirnih tačaka, ali ne po svaku cijenu“, kazao je na početku razgovora predsjednik HNV.

Tko je dr. Miroslav Marić, prvi predsjednik HNV Crne Gore.

- Čitaoci Glasnika, kao i svi zainteresirani, po-

Predsjednik HNV za čitatelje Hrvatskog glasnika govori o planovima Vijeća i aktualnom trenutku hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Prigodom susreta sa dr. Marićem razjasnio se i problem predstavljanja u našem časopisu. Ispostavilo se da je do nesporazuma došlo zbog neadekvatne tehničke komunikacije, i raduje spremnost predsjednika HNV na suradnju i civilizirani dijalog. Odgovori su dani autentično, bez lektoriranja

datke o meni i Hrvatskom nacionalnom vijeću Crne Gore mogu naći na web stranici hnvcg.me, a koja je otvorena koncem 2008. Cilj javne prezentacije, putem web stranice, rada i statusa Hrvatskog nacionalnog

Vijeća Crne Gore, sastoji se u namjeri da svoj rad učinimo dostupnim i transparentnim svima, pa i onima koji različito misle.

Pisanje odgovornih u Hrvatskom glasniku br.46 o meni lično, kao i udrugama u kojima participiram svojom aktivnošću, cijenim nedobronamjernim, u pojedinim tvrdnjama i netočnim, sa mnoštvom insinuacija.

Dr. Marić i Dr. Ilić

Trenutno obnašam dužnosti u Hrvatskom nacionalnom vijeću Crne Gore, jedinoj političkoj stranci u Crnoj Gori - Hrvatska Građanska inicijativa, Fondu za manjine Crne Gore, te učestvujem u rukovođenju nevladinom udrugom pod nazivom Bokeljska mornarica Podružnica Herceg Novi.

Istina je da sam od samog početka, kao jedan od petorice inicijatora pokrenuo, u skladu sa Zakonom, sazivanje i konstituiranje Elektorske skupštine za hrvatski korpus u Crnoj Gori. Rezultat toga je da su Hrvati prvi u Crnoj Gori formirali svoj Savjet ili Nacionalno vijeće i to koncem 2007. Do danas, odnos medija u Crnoj Gori, dnevne štampe, radijskih i televizijskih postaja, kao i istih u Hrvatskoj, prema Nacionalnom vijeću Crne Gore i meni osobno je bio krajnje profesionalan i objektivan, a što smatram preduslovom za korektnu suradnju.

Iznenaden sam pisanjem odgovornih u Hrvatskom glasniku br. 46, koji na ovu temu obiluje insinujacijama. Insinujacija da su Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i druge hrvatske institucije u Crnoj Gori, nepostojeće, kao i po-

redba sa "off shore" poduzećima, koje zakon u Crnoj Gori ne poznaje, nije dobronamjerna. Spočitavanje meni aktivnosti u nepostojećim udrugama je van svake pameti.

Posebno skrećemo pažnju na rječnik, koji odgovorni u Hrvatskom glasniku br. 46 koriste u pokušaju diskreditacije mene lično i hrvatskih udruga u kojima sam član. Kada bi neko zatvorio oči, opet bi osjetio ogorčenost i neprikladnost napisanih riječi u pokušaju diskreditacije. Praštam im, jer ne znaju što čine!

Kako ocjenjujete dosadašnji rad HNV - da li je zaživio i u kojoj mjeri ispunjava ulogu koja mu je dana?

- Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore je Svečanom akademijom koncem 2008. obilježilo godišnjicu svoga rada. Detalji na www.hnvcg.me. Mogu reći da sam općenito zadovoljan radom Vijeća u proteklom periodu, kao i zalaganjem i doprinosom svakog člana. Saznanje da imamo Ustav i Zakon koji nam garantiraju ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori, da su nam dane mogućnosti da sačuvamo svoje jezičke, kulturne, tradicio-

nalne osobnosti i svake druge, daje nadu ka očuvanju i unapređenju svog identiteta. Prethodni period smo dobro zapamtili jer je obilovao nesigurnostima svake vrste.

Razloge sporom ostvarenju i primjeni zakonom danih prava, vidimo u realnom svijetlu. Teško je očekivati promjenu u svim sferama crnogorskog društva u kratkom periodu. To se nije desilo državama u okruženju. Praksa je pokazala da je relativno lako donijeti unaprijeđena zakonska rješenja, mnogo je teže ta nova zakonska rješenja i primijeniti u svakodnevnom životu. Hrvatska zajednica u Crnoj Gori, organizirana u Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i Hrvatska građanska inicijativa, do sada su dali ogroman doprinos razvoju crnogorskog društva, kao i doprinos definiranju i očuvanju svog identiteta.

Poznato je da danas u Crnoj Gori imamo formiranu Hrvatsku krovnu zajednicu, kao nevladinu udrugu, kako to zakon poznaje, također je poznato da u istoj participira svojim radom 7 nevladinih udruga, iz raznih gradova Crne Gore.

Zakon je odredio da krovna zajednica koju čine nevladine organizacije, koje se dobrovoljno udružuju, mora imati najmanje 5 članica. Čudi pisanje i tvrdnja odgovornih u Hrvatskom glasniku br. 46, da Hrvatska krovna zajednica ima tri člana, dakle tri nevladine organizacije.

Kako vidite aktualni trenutak hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Koji su to eventualni problemi, a što je po Vama pozitivno dostignuće.

- Pred hrvatskom zajednicom u Crnoj Gori danas, više nego bilo kada ranije, stoji ogromna odgovornost. Odgovornost koju svaki Hrvat osjeća i nosi u sebi. S jedne strane svjedoci smo smanjenja broja

živućih Hrvata na ovim prostorima, dok s druge strane baštinitimo veliko kulturno bogatstvo, naslijeđeno od predaka. Opravdano pitanje koje se nameće izrečeno u naslovu: Hrvati u Crnoj Gori, baštinici ili čuvari svoje tradicije! Prisutna tendencija asimilacije, te borba za očuvanjem sopstvene egzistencije, dodatno usložnjava aktualnu zbilju. Donošenje zakona o zabrani asimilacije se već izvjesno vrijeme odugovlači, kao i niza novih zakonskih rješenja iz manjinske lepeze.

Pojave kao što je: predizborni period bilo na lokalnom ili republičkom nivou, gdje imamo dodatni pritisak na Hrvate te delikatnu situaciju glede zapošljavanja.

Dobro je što se hrvatski korpus u Crnoj Gori različito opredjeljuje prema trenutnim potrebama, jer u različitosti vidimo mogućnost da odaberemo pokaže najbolji put da sačuvamo sebe i unapredimo kako sebe tako i druge iz našeg okruženja.

Posmatrajući iz aspekta, različitosti, pisanje Hrvatskog glasnika u br. 46, a i ranije, zvuči nevjerovatnim da isti nema mjesta ili ne izvještava sa skupova, gdje se govori o Hrvatima ili pak napose nema jedne riječi, sa skupova u organizaciji Hrvatske građanske inicijative, kada znamo da su isti promovirali svoju kulturnu baštinu, svoju tradiciju, svoj jezik, očuvanje svog identiteta. Teško je ne primjetiti da dnevna štampa i radio/televizijske postaje, korektno i profesionalno izvještavaju sa istih, a Hrvatski glasnik...

Dobiva se utisak da postoji različitost stavova odgovornih u Hrvatskom glasniku, sa jedne i drugih u hrvatskim udrugama, pa i samih članova Hrvatskog građanskog društva.

Ovo su nam potvrdili i odgovorni u Hrvatskom glasniku br. 46, tvrdeći da u Hrvatskom nacionalnom vijeću sjede njihova 4 konstruktivna člana, pri tom zaboravljaju, ostale svoje članove kojih ima više od polovine svih članova Vijeća, a dvoje čak osnivača HGD-a.

Pitam se, zašto odgovorni u Hrvatskom glasniku vrše podjele i među svojim članovima, njihovog HGD-a, i to na »konstruktivne«, članove crnogorskih političkih stranaka i nekonstruktive. Nekonstruktivni su svakako, po njima, članovi HGD-a i istovremeno, članovi jedine političke hrvatske stranke, Hrvatske građanske inicijative. Jasno je zašto to rade, jer ovim izvršavaju namjere »nekih« za stvaranje podjela među hrvatskim korpusom, sa ciljem ...

Pozitivno dostignuće je svakako zakon koji je predvidio formiranje nacionalnog Vijeća za pojedinu manjinu i na taj način riješio očigledne nesuglasice glede reprezentativnosti i povlastica koje ista nosi. Ustanovljeno rješenje o formiranju Nacionalnih vijeća, stvara preduvjete za demokratsku platformu budućih suradnji po svim pravcima.

Koliko ste zadovoljni suradnjom sa HGDCG i ostalim udrugama, i kako vidite njihovu ulogu?

- Suradnja između nevladine udruge HGD CG i ostalih nevladinih udruga, svakako postoji. Možemo reći da je ta suradnja na početnom nivou, što je dobro. Teško je razumjeti stavove odgovornih u HGD i Hrvatskom glasniku, kao jedne od nevladinih organizacija Hrvata u Crnoj Gori, kada se pokušavao naći zajednički interes hrvatskih udruga Crne Gore, u zajedništvu po važnim pitanjima za sve. Teško je zaboraviti skoro dvogodišnje

razgovore o nalaženju minimuma zajedništva, kada je HGD i Hrvatski glasnik, ostao na dugoj strani, ima se utisak da je i danas takva situacija. Pisanje odgovornih u Hrvatskom glasniku br. 46 upravo potvrđuje takvo nastojanje.

U kontekstu napada na mene i hrvatske udruge, iskrivili ste izrečeno. Konstataciju da: "Mnogi Hrvati, Hrvatski glasnik ne smatraju svojim glasnikom", citirao sam iz referata koji je uvaženi profesor prikazao na skupu u Kotoru, gdje niste prisustvovali, pa ni ovaj izvanredan stručni rad nije našao mjesta na stranicama Hrvatskog glasnika./originalni tekst vam mogu dostaviti/.

Iz nekih stavova HGD-a može se zaključiti da u Crnoj Go-

ri nisu potrebne druge nevladine udruge Hrvata, već a samo jedna.

Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i Hrvatska krovna zajednica Crne Gore, imaju identičan stav a to je da upravo brojnost i organizacijska raznolikost čine bogatstvo koje jedan manjinski narod može poželjeti, te ga treba podržati, jer govori o kvalitetnom demokratskom iskoraku.

Namjera svih članova Vijeća kada govorimo o nevladinim organizacija je da se iste maksimalno podrže u aktivnostima od interesa za hrvatski korpus u Crnoj Gori. Nije cilj Vijeća stvaranje bilo kakvih podjela, omalovažavanja, favorizovanja jedne nevladine organizacije, a zapostavljanje druge, upravo svi zaključci,

sve upute govore u prilog podrške projektima.

Vijeće se jasno opredjelilo za zajedništvo Hrvata i hrvatskih udruga, ka zajedničkim interesima definisanim Zakonom o manjinama, i unapređenju datih normi, jer na ovaj način činimo suživot sa svima i svih sa nama tolerantnim, civiliziranim.

Kakva je Vaša suradnja sa vijećima drugih manjinskih zajednica?

- Suradnja sa Vijećima drugih manjinskih zajednica u Crnoj Gori, je dobra i redovna, o čemu svjedoče sastanci i zaključci sa tih sastanaka koji se korektno prenose u medijima sem Hrvatskog glasnika. Suradnja je dobra, jer pitanja ljudskih i manjinskih prava

podjednako nas sve interesiraju, kao i poboljšanje normi, unapređenje istih, tj. brža i dosljedna primjena zakonskih normi u svakodnevnom životu. Tolerantnost predstavnika u Vijećima svih 6 manjina u Crnoj Gori, okrenutim stoljetnom zajedničkom suživotu na ovim prostorima, plijeni i garantuje da će takav plodan suživot teći i dalje na dobrobit svih.

Upravo jedan od takvih primjera je Odluka Fonda za manjine Crne Gore, u kojoj su projekti Glazbenog prosvjetnog društva iz Tivta i Bokeljske mornarice iz Herceg Novog, dobili sredstva, od onih, namjenjenih Hrvatskom i Srpskom Vijeću, uz predhodnu suglasnost. Prvi put se desio ovakav postupak uz razumjevanje Hrvatskog i Srpskog Vijeća te se nadamo da je ovo samo početak suradnje na zajedničkim projektima.

Pisanje odgovornih u Hrvatskom glasniku br. 46, izrečena tvrdnja da Glazbeno prosvjetno društvo iz Tivta i Bokeljska mornarica iz Herceg Novog, nisu hrvatske, ne čudi više nikoga. U istom broju Hrvatskog glasnika kroz riječi predsjednika Srpskog Vijeća svi su se mogli uvjeriti da se radi o zajedničkom projektu. Međutim, u redovima Hrvatskog glasnika, gdje okrivljuju sve hrvatske udruge i mene osobno, navedene činjenice namjerno se izostavljaju. Iskrivljen je nečijom voljom, jedan svijetli primjer međunarodne suradnje, na dobrobit svih.

Na koji način ćete se boriti za zagaranirane mandate u parlamentu?

- Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore je započelo sa kampanjom ostvarenja Zakonom datih prava. Jedan od pravaca djelovanja je zagaranovani mandat predstavniku Hrvata

Dr. Marić (drugi s lijeva) sa članovima Bokeljske mornarice

u parlamentu koji ne zavisi od volje bilo koje partije na sceni u Crnoj Gori. Jedan od načina ostvarenja svojih ciljeva je i lobiranje, gdje smo (predsjednici svih nacionalnih Vijeća) sem javno iznesenog stava, u toku posljednje predizborne kampanja, započeli razgovore sa predstavnicima međunarodnih institucija, značajnih za procese približavanje Crne Gore europskim standardima. Ovo je svakako jedan od načina, a na slijedećem sastanku, nadam se i konkretnim koracima prema predstavnicima Vlasti i Parlamentu, gdje se ova i slična pitanja razmatraju i postaju stvarnost. Kod predstavnika svih nacionalnih Vijeća postoji spremnost da daju pun doprinos u definisanju, za nas, ovog veoma značajnog pitanja.

Hrvatska zajednica u Crnoj Gori je zahvalna jedinoj političkoj stranci, Hrvatskoj građanskoj inicijativi, za svu promišljenu nesebičnost i aktivnost za postignute rezultate, na dobrobit svih Hrvata. Anagažman u procesima stvaranja samostalne Crne Gore, zapazena aktivnost u ustanovljenju Ustava, donošenja važnih Zakona i onih kojima se definišu manjinska prava i slobode i mnogo toga drugog. Navedeno obećava kvalitetan odnos i pozitivan stav Hrvatske građanske inicijative ka pitanju zagarantovanih mandata, o čemu su predstavnici stranke već javno iznijeli svoj stav, za koji će se zalagati.

Sredstva Fonda za manjine dijele se procentualno. Koliko je to pravedan princip? Da li će biti izmjena kriterija, ako hoće u kom smjeru će se mijenjati?

- Sredstva Fonda za manjine u Crnoj Gori, se raspoređuju prema Zakonu, a isti predviđa objavljivanje javnog Konkursa, te kandidiranje projekata i

konačnu odluku donosi Fond u punom sastavu. Tako je urađeno i koncem 2008. godine.

Dio sredstava koji je opredjeljen za raspodjelu putem Konkursa za hrvatsku zajednicu je iznosio oko 4.500 €. Odlučujući o raspodjeli ovih sredstava Fond se opredjelio da ista podijeli na način što će 3.000€ dodjeliti Hrvatskoj krovnoj zajednici Crne Gore za projekat obuke tehničkog osoblja za rad Radija. Iznos od 1.400€ opredjeljeno je za projekat Glazbeno prosvjetnog društva iz Tivta koji obilježava značajan jubilej 100 godina postojanja, a 105 € opredjeljeno je za Bokeljsku mornaricu Herceg Novi, kao što smo ranije istakli. Ostala sredstva za Glazbeno prosvjetno društvo iz Tivta i Bokeljska mornarica iz Herceg Novog, opredjeljena su iz sredstava Srpskog Vijeća. Ovdje treba istaći da ni jedan od navedenih projekata u sebi ne sadrži naknadu autoru ili autorima, što ste se mogli osvjedočiti pregledajući iste.

Insinucije navedene u Hrvatskog glasniku br. 46 od strane odgovornih, zaista nemaju smisla i ne odgovaraju istini. U Hrvatskom nacionalnom vijeću Crne Gore imamo i 4 konstruktivna člana iz HGD i Hrvatskog glasnika, oni su do detalja upoznati o toku, proceduri i detaljima raspodjele, te od njih na sjednicama nismo čuli slične insinucije niti drugačije komentare koje je predočio u više navrata Hrvatski glasnik. Uostalom slične podatke možete naći na našoj web stranici, koji su objavljeni koncem 2008. godine.

Insinucije u Hrvatskom glasniku br. 46, na više mjesta o sredstvima koja se dijele na nezakonit način su bez ikakvog osnova.

Nije jasna namjera koju odgovorni u Hrvatskom glasniku

plasiraju, jednom da je Fond za manjine formiralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava a nakon par redaka tvrde suprotno da je navedeni Fond formirala Skuptina Crne Gore - što je jedino tačno.

Opšta ocjena je da senzacionalistički način pisanja, kako se Hrvatski glasnik pokušava predstaviti, nije novinarski korektan. Takav način pisanja, nadamo se, pripada prošlosti, isti nema namjeru ka uspostavljanju korektnog dijaloga, a svakako se postavlja pitanje demokratskih opredjeljenja.

Svi smo suglasni da zakonom propisan način raspodjele sredstava Fonda, nije sretno rješenje. te u tom smislu su vez preduzeti koraci.

Koji su to ključni planovi HNV za 2009.

- Ključni planovi na kojima će se Hrvatsko nacionalno vijeće usredsrediti su ustrajavanje na zakonom datim pravima. U tom cilju će se vrlo brzo formirati Odbori i komisije unutar Vijeća, a koji će se baviti pored ostalog i prijedlozima unapređenja zakonske regulative..

Početakom VI mjeseca reprezentacija iz Crne Gore će učestvovati na Europskom nogometnom prvenstvu hrvatskog iseljeničtva u Splitu, gdje smo se prijavili, kao i učesće na tjednu kulture hrvatskog iseljeničtva, sredinom listopada.

Kao prioritetan zadatak je svakako puštanje u rad Radija Dux, Hrvatske krovne zajednice iz Tivta. Svakako Vijeće će poticati nevladine udruge u učesću na konkursima i kandidiranju projekata, kako na lokalnom tako i na republičkom nivou, posebno u domenu prekogranične suradnje. Jedan od zadataka je svakako iznalaženje mogućnosti racionalnog funkcioniranja hrvatske zajednice u Crnoj Gori na svim nivoima.

Piše:
Željko Filičić

Ah, taj Freud

Proljeće je (stvarno i simboličko), bezbroj moguća, svršenost, dogođenost. Moraju se od
 priroda, pupaju biljke, ali i hormoni. Obitelj ki odmaknuti pa bila pozitivna, prihva
 lost, smu enost, neodre enost, proćekabtemelj rasta ili negativna, u e i na grje
 neke ideje, razlistale se inicijative, ugra vnao p u nja temelj rasta. Ina e infantilna, s
 kako ivjeti leba bez motike (svaka aljzija adbolescentna, konformisti ka te-nja za ima
 politikantstvo je namjerna). Bacili na narjedi, stede finiranim jedinstvom radi jedinstva,
 ni pogled kroz prozor pa i oni ivnuli, p i o t a z a v r i i u katastrofi od kojih se kako pojed
 vahni, prpo ni. Ne to ih potaklo na akcijak, mo za zajednice, te ko oporave. Ako ikad!?
 i kakva dobro udna konzularna gesta. A mo da isom pratim kamo vode rabote kojekakvih
 ulja kakva zloguka revizija na pustopolj p i o z a n i h a p o s t o l a j e d i n s t v a ne znaju
 dobrih namjera i bo arskih terena artikuli r a m i e h t j e d u i, u to, s u m e t j a n u ponosno
 kroz kne evske (dux) megaherze, pa po-eli s a v o s v j e s n o integriranje hrvatske, z a j e d n i c e
 ju pri u a l i a v a j, uvijek i nepogrje iv o n a p r i o d a o n o b u d e r e a l n o i k o m u n i c i r a j u e s o k o
 ma e vrijeme i teme. Time zapravo i cilj i n a m a n t a integracija mora uklju ivati vrsto i p
 ostaju dileme i trileme o dosezima dobrih s m o n j e a n j e n a p r o l o s t i b a t i n u, ali i potic
 ra. To rade zdu no i strastveno. Ne mare k n a c i j u n o v o g o n o v o m o r a b i t i z a s n o v a n o n a
 i pustopa ni to rtve njihovog du e b i j e m i t o d a g e t o i z a c i j e, to zna i istodobnu vrstu
 nad nacijom, kroz viziju njihova jedinst p o v e z a n s t a s h r v a t s k o m m a t i c o m a l i i u r a s l o s t u
 ri poga a prije svega naciju za koju r i d a j u t n e k o k i j e k o v e d o m o v i n e G o r e
 dilske suze. Koliko god oni kukali da-je u e t k o n e a m d i j a l o g u s a i m a m o o n o n a j b o l j e.
 en s ciljem razdora, ne vide da upravo T a d a s i j u e s h v a a m o S v e v i n j e g a i n j e g o v p l a n
 razdor. Ma koliko do besvijesti ponavlja z l i l i (u g l o s t i. Tada se i trnje na putu lak e gazi,
 nom sebi pred zrcalom) da se upravo oni s t o v a z a s e s i n e r g i j a k o j a p o s t a j e v i s o k a b r a n a b u
 dobrobit nacije, ta nesretnica nikako- d a l l a m a r e p a k o j e v r s t e i b o j e b i l i i m a k o j i m s e o
 zna i uzvrati ljubav; ba je nezahvalna l j e v i n a u t j e c a l i. Bez obzira koliki im ego i slik
 s ljubavlju i odano u do ivljavaju «-i r d o s t i s t o j a v e l i i n i b i l i u o d n o s u n a r e a l n e r e z u l t
 enu kroz parafrazu starog dobrog: L u p a n j i h o v a d j e l o v a n j a. O b i n o j e t o o b r n u t o p r o p o r
 cija to sam ja!!! c i o n a l n o a h t a j F r e u d, M y f r i e n d! F r e u d

No, dobro, znamo da se svaki teenager u neko
 vrijeme pobuni protiv roditelja i nametnutih, propi
 sanih autoriteta. To do e kao znak odrastanja. Ali
 u zreloj zajednici (pogotovo nacionalnoj) takve
 pobune radi pobune mogu se dogoditi jednom,
 eventualno ponoviti, ali u njima mora postojati
 trajni i stalni, bla i ili e i, pa i nesmiljeni dijalog
 u cilju spre avanja trajnog stanja infantilnosti.

Naime, nacionalne zajednice moraju odrasti, za i
 vjeti, sazrijeti, emancipirati s e r o p e n o s t i,

Manjina ili etnička grupa

Piše:
Tripo SCHUBERT

U okviru projekta koje je organizirao HKUD "Ljudevit Gaj" u listopadu 2008. nazočio sam predavanju prof. dr. Milenka Pasinovića "Hrvati na početku trećeg milenija, svjedoci ili nastavljajući tradicije". Predavanje je bilo zatvoreno za javnost, te redakcija Hrvatskog glasnika nije imala odobrenje za objavljivanje, uz obrazloženje da će se i ovo, i sva naredna predavanja, tiskati naknadno u Zborniku koji priprema organizator.

Upamtio sam, međutim, što valjda nije zabranjeno, neke iznimno važne stvari o kojima je prof. Pasinović govorio, a koje se ovih dana ponovno aktualizuju.

- Vrijeme je suočavanja sa stvarnošću, a ne bježanja u prošlost, koju često bolje poznajemo od sadašnjeg trenutka, smatra dr. Pasinović. On svakako nije protiv poznavanja prošlosti, posebice činjenica na kojima treba graditi budućnost, ali je izričito protiv toga da jedan narod bude njen zarobljenik.

- Kako su to Hrvati nastavljajući tradicije kada samo njih 39 posto govori materinski jezik, a samo 80-ak djece pohađa školu na hrvatskom jeziku. Nijesu se mogli dogovoriti oko revitaliziranja Hrvatskog doma, nijesu protestovali u svezi crkve sv. Nedjelje. Pojedinci čak ni jedino tiskano glasilo Hrvata Crne Gore Hrvatski glasnik ne doživljavaju kao svoj, kazao je, između ostalog, dr. Pasinović. On je predložio da se Hrvati Crne Gore više okrenu konkretnim problemima, a manje se iscrpljuju u ličnom dokazivanju i nalaženju modusa za političko angažiranje

- Hrvati Crne Gore nalaze se pred povijesnim pitanjem: nacionalna manjina (nastavljajući tradicije) ili etnička grupa (čuvari tradicije). Statistika od 1,10 posto u ukupnom stanovništvu upućuje na ovu dilemu. Našli se se na granici koja dijeli ova dva statusa, poručio je dr. Pasinović. Problem mogu riješiti sami Hrvati, kao i političari određenim programom mjera afirmativne politike.

O demografskoj slici dr. Pasinović je pisao u knjizi "Hrvati u Crnoj Gori" čiji je izda-

vač bilo Hrvatsko građansko društvo Crne Gore.

Procentualno udio Hrvata, odnosno katolika, u stanovništvu Boke kotorske kontinuirano (uz manje oscilacije) opada od 17. stoljeća (dokad su činili većinsko stanovništvo) do 1991. kad čine svega oko 8% stanovništva.

Podsjećamo da je na jednoj od promocija dr. Nenad Vekarić naglasio kako je autor dobro postupio što je tu demografsku sliku iznio nepristrano.

Sizifov posao

- Vraćanje u povijest nije ništa drugo nego prkos bujici, Sizifov posao. Ostavimo povijest povjesničarima, a okrenimo se budućnosti - koja je budućnost Hrvata u Crnoj Gori, u Boki kotorskoj, koja je budućnost Hrvata u Hrvatskoj?

Jer, ono što se dogodilo Hrvatima u Boki kotorskoj u posljednjih 300 godina, to će se isto dogoditi Hrvatima u Hrvatskoj sutra. I ne vidim kako je moguće to spriječiti. Onog trenutka kad Hrvatska uđe u EU, a to se čini već izvjesno, procentualni udio

Hrvata u Hrvatskoj će se neminovno početi smanjivati. Potok kad uđe u rijeku više nije potok. Rijeka kad uđe u more više nije rijeka. To se neće dogoditi samo Hrvatskoj, to će se dogoditi, i već se događa, i velikim narodima u Europi. Stvaranjem Europske Unije stanovništvo Europe se disperzira, procentualni udio većinskih naroda u nacionalnim državama se smanjuje, a pogotovo će se taj udio većinskog stanovništva u nacionalnim državama smanjivati na atraktivnim lokacijama (a Jadranska obala je sasvim sigurno jedna od tih atraktivnih lokacija). Globalizam je toliko snažan proces samo zato jer je ekonomski funkcionalniji od bilo kakvog partikularizma - politika mu se može samo opirati i usporavati ga, ali ne može ga pobijediti, ističe dr. Vekarić

A politika će taj proces sigurno usporavati i veliki je upitnik kakve će sve traume time biti izazvane - pogotovo onog trenutka kad se procentualni udio većinskih nacija u velikim europskim državama smanji i približi udjelu od 50%. Da bi taj pro-

ces imao manje trauma nužna je transformacija nacionalnih država u građanske države. Ako se ta transformacija dogodi na vrijeme (a Europa joj, bar deklarativno, teži) - onda će taj proces biti lakši, ako se to ne dogodi - možemo očekivati velike potrebe, u najpesimističnijoj varijanti čak i do razmjera genocida.

Okrenuti se budućnosti

- Hrvati su već danas raspršeni po svijetu, njihov demografski vitalitet je očajan - u Hrvatskoj danas više ljudi umire nego što ih se rađa. U prirodnim izvorištima tog vitaliteta trend je sličan. I Hrvati u Bosni i Hercegovini sve češće imaju samo jedno ili dvoje djece. Hrvatska se više neće moći revitalizirati impulsima iz Bosne i Hercegovine, što čini već stoljećima - ti impulsi morat će dolaziti s raznih strana, vjerojatno i iz drugih kontinenata.

Ovo što govorim na prvi pogled možda djeluje vrlo pesimistično. I meni na prvi pogled djeluje pesimistično. Ali nije pesimistično. Pesimisti-

čno djeluje jer smo možda zarobljeni, limitirani prošlošću. Određeni svojim nasljeđem, svojim djetinjstvom i željeli bismo ga zacementirati. To je prirodna težnja i nikome se nije lako othrvati. No, da bismo prosperirali moramo biti okrenuti ka budućnosti i prilagođavati se novom vremenu - svaki novi dan je novo vrijeme. I ako tako gledamo stvar onda nam se mijenjaju prioritete - prestaje nam biti važan procentualni udio, a postaje nam važna kvaliteta. Danas je procentualni udio stanovništva SAD i Europske Unije u ukupnom stanovništvu svijeta manji od udjela Hrvata u stanovništvu Boke kotorske. A moglo bi se kazati, vladaju gotovo čitavim svijetom, ocjenjuje dr. Vekarić i dodaje:

- Naše bogatstvo nije u procentu. Naše bogatstvo smo mi. I bit ćemo bogati onoliko koliko mudrosti iznjedrmo, koliko budemo sposobni prilagođavati se novome.

Poznati znanstvenik Erich From već je davno zapisao da je jedan od najvažnijih uvjeta kreativnosti sposobnost da se "rađamo" svakoga dana. Drugim riječima: da stalno budemo otvoreni prema novome, da ne budemo zarobljeni prošlosti. Mislim da u takvom pristupu treba tražiti budućnost Hrvata i u Hrvatskoj i Hrvata u Boki kotorskoj. U pristupu da svaki Hrvat, bez obzira živi li u Americi, Australiji, Crnoj Gori ili u samoj Hrvatskoj ima ugodan život, život koji omogućava prosperitet njegovoj obitelji, život u kojem s ponosom može istaknuti svoju pripadnost, a da pritom ni najmanje ne ugrožava pripadnost bilo koga drugoga. Jer, naše bogatstvo nismo samo mi. I drugi su naše bogatstvo. Trebaju nam. I oni nama i mi njima".

Kićenje mađa

Piše:
Marija MIHALIČEK

Tradicionalna narodna baština i stari običaji obično preživljavaju u izolovanim prostorima koji su pošteđeni brzih društvenih, ekonomskih i demografskih promjena. Ovo se svakako može primijeniti i na Perast koji je u svom samovanju dugih desetljeća, za razliku od drugih gradova i mjesta Boke kotorske, očuvao autentičnost starih narodnih svečanosti i običaja.

Za razliku od vjerskih običaja koji se u Boki, kao bikonfesionalnoj sredini, njeguju u svom bogatstvu i kontinuitetu, mnogi narodni običaji su potpuno nestali ili gotovo zaboravljeni.

Zbog toga Perast, nadaleko poznat po kulturnoj baštini sačuvanoj u baroknoj urbanoj, arhitektonskoj i umjetničkoj cjelini grada, danas percepira i kao rijetka sredina u kojoj je još uvijek živo prisustvo tradicije u održavanju starih običaja.

Perast je tako uspio očuvati višestoljetnu tradiciju Fašinade, 22. srpnja, živopisnog običaja vezanog za očuvanje svetišta Gospe od Škrpjela i Gađanja kokota, narodnog običaja koji simbolizira slavnu pobjedu Peraštana 15. svibnja 1654. koji prati veliku vjersku svečanost Zavjetog dana i zahvalnosti Gospi za spas grada u jednom od najtežih momenata njegove slavne povijesti.

Tradicija i duhovnost izražena u ovim običajima, u vremenima isključivosti, nije promatrano kao izraz bogatstva nematerijalne baštine, nego mu

Peraški običaj poznat pod imenima Kićenje mađa, Kićenje hrasta ili samo Mađ, seže u najstariju prošlost

se pripisivale razne negativne političke konotacije.

Može se kazati da su danas tradicionalne svečanosti šire poznate i posjećene ne samo od mještana iz cijele Boke, mada

ne i potpuno valorizovane i kao turistički potencijal.

Dok su spomenuti običaji, Gađanje kokota i Fašinada, zasnovani na elementima kršćanske tradicije- religioznosti,

vjerovanja i zavjeta, peraški običaj koji je poznat pod imenima Kićenje mađa, Kićenje hrasta ili samo Mađ, seže u najstariju prošlost i naslanja se na davnu slavensku tradiciju kulta stabla, u ovom slučaju hrasta-duba, posvećenom starom slavenskom božanstvu Perunu.

Ovaj običaj simbolizira dolazak proljeća i slavi izobilje kome se pripisuje predstavljanje interpretacije davne mitske i paganske prošlosti, sačuvanih do današnjeg vremena samo u Perastu, mada je bio nekada uobičajen na čitavom prostoru Boke kotorske.

Tako je, na primjer, bio običaj u Tivtu da se „mađ“ 1. svibnja iznosi i postavlja na brdo iznad Tivta-Popovu glavu. Don Anton

Milošević je u svom Dnevniku zabilježio 1924. da se Mađ u Dobroti postavljao uoči 1. svibnja, uveče 30. travnja „ispred dobrotskih kuća, po starinskom običaju, tik uz morskobalu“.

Vremenom je sam čin pripreme i slavlja pretrpio neke izmjene, a napuštena je i tradicija iz prošlosti da se oko ovog kao i ostalih običaja u Perastu brinu vojvoda, barjaktar i časnici peraške mornarice. Tu ulogu preuzimaju mladi Peraštani. Ovaj stari ritual se odvija tako što Peraštanin koji se posljednji oženio bere mlado drvo ili granu hrasta. Rano ujutro 1. svibnja donosi ga na perašku pjacu, trg ispred crkve sv. Nikole. Mladi Peraštani ukrašavaju stablo tako što na

grane vezuju raznobojne trake od papira, okrugle kolače „koromane“ (jedna vrsta trajnog peciva), flaše napunjene vinom i mlijekom. Nakon postavljanja tako okićenog stabla, slijedi veselje uz zvuke tamburica i pjesmu na trgu i šetnja Perastom. Slavlje se nastavlja uz tradicionalno posluživanje svih učesnika bijelom kafom i tvrdim kolačem.

Za obnavljanje ovog starog narodnog običaja u Perastu zaslužno je Društvo prijatelja Perasta. Od 2000. god. malobrojni entuzijasti iz Perasta, okupljeni u ovom Društvu, pobrinu se da se svakog 1. svibnja Mađ podigne na peraškom trgu, a posjetitelji koji dođu iz Kotora i drugih mjesta uživaju u ovom autentičnom, starinskom običaju, originalnom uranku i „zdravom doručku“ pripremljenom u nekoj od peraških konoba. Mađ se skida uoči druge peraške stare fešte 15. svibnja.

Čuvanje tradicije i običaja i njihovo naučno istraživanje je od izuzetnog značaja za ukupan kulturni i duhovni identitet neke sredine, ali se na taj način ostvaruju preduvjeti za kulturno-turističku valorizaciju.

Peraški običaji su gotovo neiskorišteni kulturni potencijal u turističkoj ponudi ove destinacije. Uključivanje tradicionalnih manifestacija Perasta u turističke itinerere, prezentiranje ovog oblika duhovne kulturne baštine kao rijetkosti koje se ne mogu naći na drugom mjestu, sektor turizma bi trebao prepoznati i iskoristiti.

Posljednjih godina Perast se priprema da u obnovljenim starim palačama i kapetanskim kućama prihvati turiste. Njima i ostalim posjetiteljima ovog povijesnog grada treba ponuditi Mađ i druge peraške običaje kao autentičnu atrakciju i jedinstven doživljaj.

PREDSTAVLJAMO NACIONALNE PARKOVE

Lovćen

Piše:

Marko ZORNIJA

Planina Lovćen smještena je na jugozapadnom dijelu Crne Gore, u središnjem dijelu pojasa njezinih primorskih planina. Gotovo izdižući se iz mora sa juga, svojim obroncima na istoku graniči s Rumijom, na zapadu dodiruje Orjen, dok je sa sjevera zatvoren kotlinom u kojoj se smjestila prijestonica Crne Gore, Cetinje. To je zapravo križanje putova i poveznica zaleđa i primorja Crne Gore.

Središnji dio masiva Lovćena na nekih 6.2 km², od 1952. godine posjeduje status nacionalnog parka. Granice parka mijenjale su se tijekom godina, ali uvijek su okruživale najzanimljiviji dio masiva kojim dominiraju dva najviša vrha: Štirovnik (1749 m) i Jezerski Vrh (1659m).

Crnogorski pjesnik, filozof, državnik i duhovni vođa Petar II Petrović Njegoš, još za života odredio je Jezerski vrh za svoje vječno počivalište, ostavljajući viši vrh Štirovnik nekome tko će to više zaslužiti. Danas se na Jezerskom vrhu ponosno izdiže njegov mauzolej - jedno od najboljih djela čuvenog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića, čija je monumentalnost kiparskog i arhitektonskog izričaja dostojna mjesta kojega krasi. U središnjem dijelu mauzoleja nalazi se kip

Svaka planina prepoznaje se i diči svojim najvišim vrhom. Na Lovćenu najviši vrh čeka svoju slavu, dok je naredni već dugo poznat kao vječno počivalište Njegoša u njegovom monumentalnom mauzoleju

Njegoša težak 28 tona, a ispod njega kriptu i Njegošev grob.

Avantura počinje mnogo prije ulaska u sam park. Prilazni putovi, od Kotora preko 25 podlovcenskih serpentina, svojevrsni su događaj, slično kao i prilaz sa Cetinja sa druge strane ulaska u park. To je vjerojatno i uvjetovalo odista veliki broj tranzitnih posjetitelja tijekom sezone. Uzana, asfaltirana cesta i od Kotora, kao i ona od Cetinja prepune su izletničkih autobusa koji dnevno dovođe turiste iz Hrvatske, Srbije, a gotovo svaki cruiser koji pristane u Kotoru ili Dubrovniku svoje putnike prosljeđuje u posjet nacionalnom parku Lovćen. Ulaz u nacionalni park iz pravca Kotora nalazi se između prijevoja Krstac i katuna Vučji Do, a iz pravca Cetinja u

selu Bjeloši. Naknada za ulaz u NP je dva eura po osobi. Međutim ovi putovi, iako najpogodniji za kružne tranzitne ture, nisu jedini prilaz nacionalnom parku. Okolica je ispresijecana mrežom kolskih putova koji su uglavnom ostali još iz vremena austrougarske vladavine na ovim prostorima. Kroz granice NP prolazi trasa «Crnogorske planinarske obilaznice Orjen – Lovćen – Rumija», koja je markirana i na kojoj se nalaze kontrolne točke sa žigovima planinarskog saveza Crne Gore. Obilaznica iz Pravca Orjena preko Zalaza dolazi na prijevoj Krstac gdje ulazi u NP. Put dalje vodi dijelom koji se naziva Presjeka, što počinje u Vučjem Dolu, a završava na Međuvršju. Ovo je najzanimljiviji dio pješačkog puta smje-

šten između izduženog grebena Štirovnika s juga, dok se s druge strane izdižu grebeni Goliša i Jezerskog vrha. Od Međuvršja jedan izdanak planinarskog puta vodi na Jezerski vrh a drugi preko Bostura i Ivanovih Korita izlazi prema Majstorima i masivu Rumije. Od ostalih uređenih planinarskih putova svakako treba izdvojiti pješačke staze koje vode od Kotora kroz kanjon rijeke Škurde, te prilaz sa Cetinja i svakako put od kavane «Buko-

vica» do Jezera (po kome je Jezerski vrh nazvan) što se nalazi na sedlu između grebena Jezerskog vrha i Goliša. Zanimljivo je da spomenuta kavana kontinuirano djeluje već 129 godina, pa i za vrijeme ratova, zemljotresa i ostalih nepogoda, što je svakako čini najstarijom u Crnoj Gori. I danas je poznata po autohtonom napitku medovini, pripremljenom od domaćeg meda, na izvornom lokalitetu.

Uprava Parka, kao i centar

turističke ponude uglavnom je skupljen na Ivanovim Koritima, naseobini koja se nalazi u središnjoj udolini Parka. Osim hotela u čijoj neposrednoj blizini zimi radi skromno skijalište te bungalova, u zadnje dvije godine izgrađeno je više novih objekata. Druga skupina objekata je na Njegušima, gdje osim brojnih svratišta, postoje novosagrađeni bungalovi koji će zamijeniti ruimirani i dotrajali hotel i muzej - Njegoševa rodna ku-

ća. Pod samim mauzolejom, ispod prilaznog tunela kojim se penje na vrh nalazi se nacionalni restoran s bogatom ponudom, dok na samom mauzoleju ljubazni vodiči, koji su istodobno i osiguranje, ljubazno pomažu posjetiteljima tijekom boravka. Ulazak u mauzolej i vidikovac iza njega naplaćuje se tri eura po osobi.

Na masivu Lovćena postojala je razgranata hidrološka mreža, ali zbog karstifikacije

stijenske mase vapnenca i dolomita, danas je siromašan hidrološkim pojavama. Jedino vrelo nalazi se na Ivanovim Koritima, kaptirano je te predstavlja značajan resurs za razvoj turizma. Međutim ovakav litološki sastav uvjetovao je stvaranje podzemnog hidrološkog sustava, koji dalje rezultira jako bogatim speleološkim objektima. Ovi objekti nisu na pravi način valorizirani - ne postoji sistematsko istraživanje i pored broj-

nih inozemnih ekspedicija, koje su ne samo zadnjih godina prisutne u Crnoj Gori, a posebno u NP Lovćen. Zakon o zaštiti prirode u Crnoj Gori tek je u rujnu prošle godine izmijenjen i prvi puta je definirana zaštita speleoloških objekata, pa se očekuje unaprijeđenje i valoriziranje ovog jako bogatog prirodnog resursa. Svakako bismo bili sretni da u doglednoj budućnosti možemo pisati o otvaranju neke špilje u turističke svrhe.

Odbljesci prošlosti

Piše:

dr. Savo MARKOVIĆ

Rezistentni tragovi, međutim, na tu uključenost podsjećaju. Često su to tek iznenađujući odbljesci prošlosti, potvrde usmjerenosti žiteljstva tog područja, ali i slikoviti fragmenti koji obavezuju sadašnjost i budućnost.

Višestoljetna povezanost Ulcinja sa gradovima i krajevima jadranskog areala nije uzrokovana samo mletačkom vladavinom nad ovim gradom u razdoblju 1405-1412. i 1421-1571, niti prisustvom ulcinjskih biskupa, koji su u svoje sjedište odašiljani iz različitih krajeva katoličke Evrope. Dokaz tome je i boravak njegovih građana na različitim destinacijama Apeninskog poluotoka, koji su u sredinama u koje su dolazili, ili se trajno iseljavali, ostavljali neizbrisiv trag.

Fr. Jeronim, dominikanac iz Ulcinja

Životna trajektorija ovog Ulcinjanina XIV. stoljeća vezana je za crkveni red propovjednika, koji su u njegovom rodnom gradu utemeljili dubrovački redovnici, koji su željeli „da, kada budu došli u pomenuti grad, siju riječ spasenja“.

Ulcinjaski biskup **Marko** je početkom 1258. - „pošto smo od strane Braće propovjednika, prilikom boravka kod nas, ponizno bili zamoljeni“ - ustupio dubrovačkim dominikancima

Posebnosti identiteta, kojima je prožeta kultura jednog podneblja, uslijed složenih društveno-povijesnih mijena, koje označavaju suton jednog vremena, često bivaju uskraćene za značajne reminiscencije na osobe, pojave i događaje koji svojom važnošću svjedoče o njegovoj nekadašnjoj višestrukoj integriranosti u zapadnije prostore

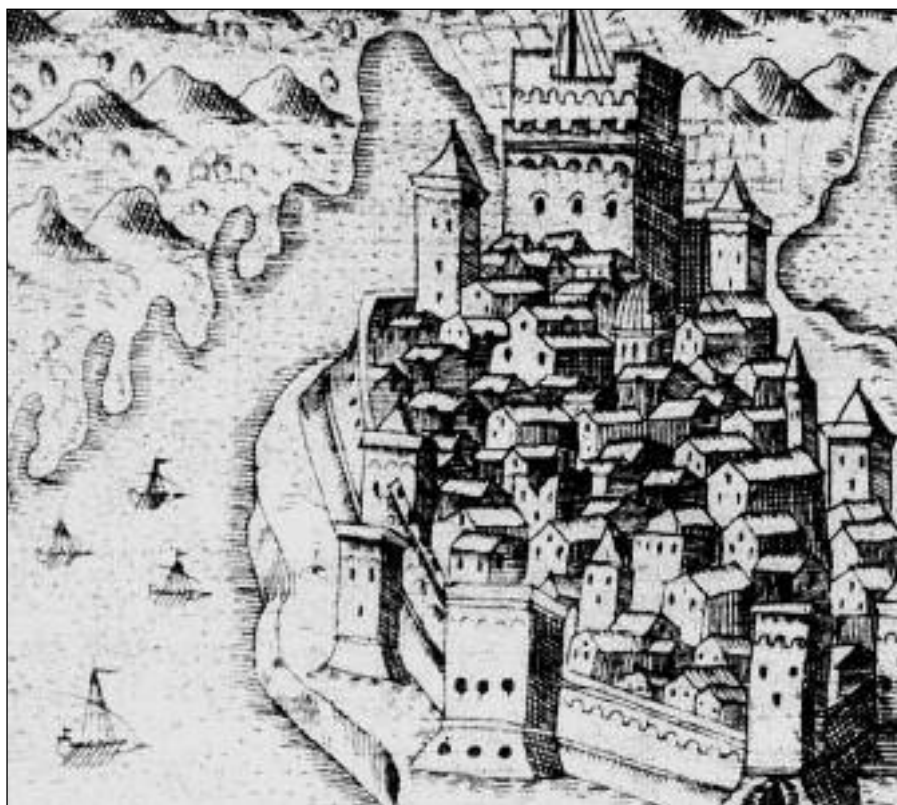
crkvu i hospicij sv. Mavra, smještene unutar gradskih zidina. Cenobij sv. Mavra („dic-tam Ecclesiam cum suo horto iuxta se & domo unanimiter ac devote concedimus“), potvrđen je od strane biskupa Ulcinja dominikancima 6. marta 1261, shodno suglasnosti ulcinjskog kaptola. Time je otpočelo sra-stanje ordo praedicatorum-a s ulcinjskom sredinom, koje je u domete tradicionalnog urbanog življenja utkalo vrijednosti vlastitog pastoralnog poslanstva. Narednog je stoljeća dominikanac **Jeronim** iz Ulcinja, član Dalmatinske provincije, bio među prvim redovnicima koje je oko sebe okupio bl. **Ivan Dominici** (1356-1420), učenik sv. Katarine Sijenske, pisac, propovjednik, od 1390. prior samostana sv. Dominika u Mlecima, prvog reformiranog samostana u Italiji, kasniji dubrovački nadbiskup i kardinal.

Fr. Jeronim iz Ulcinja, jedan od prvih dominikanaca koji je iza 1391. godine prigrlio strogi oblik redovničkog opsluživanja,

bio je vrlo cijenjen propovjednik i učitelj mladih redovnika. On je, za vrijeme kuge 1397, u samostanu sv. Ivana i Pavla u Veneciji preminuo na glasu svetosti. Ulcinjsko povijesno nasljeđe u vezi sa ovim crkvenim redom bilježi i bastion S. Domenico, koji je fortifikacije mogao spajati sa samostanskim sklopom, ali i predanje po kojem su Turci spalili gradski dominikanski samostan 1571.

Martin Segonis,

ulcinjski biskup

Neosporno svjedočanstvo postojanja intenzivne društvene povezanosti i kontakata među prostorima jedinstvenog civilizacijskog kruga XV. stoljeća jeste životna, duhovna i kulturna peregrinacija ulcinjskog biskupa **Martina de Segonisa**. Martinus Cegonius, Segovius, „e familia Segona, patria Novomontanus“. Martino Segonio, Segono, sam je o sebi naveo da je podrijetlom iz Novog Brda, a

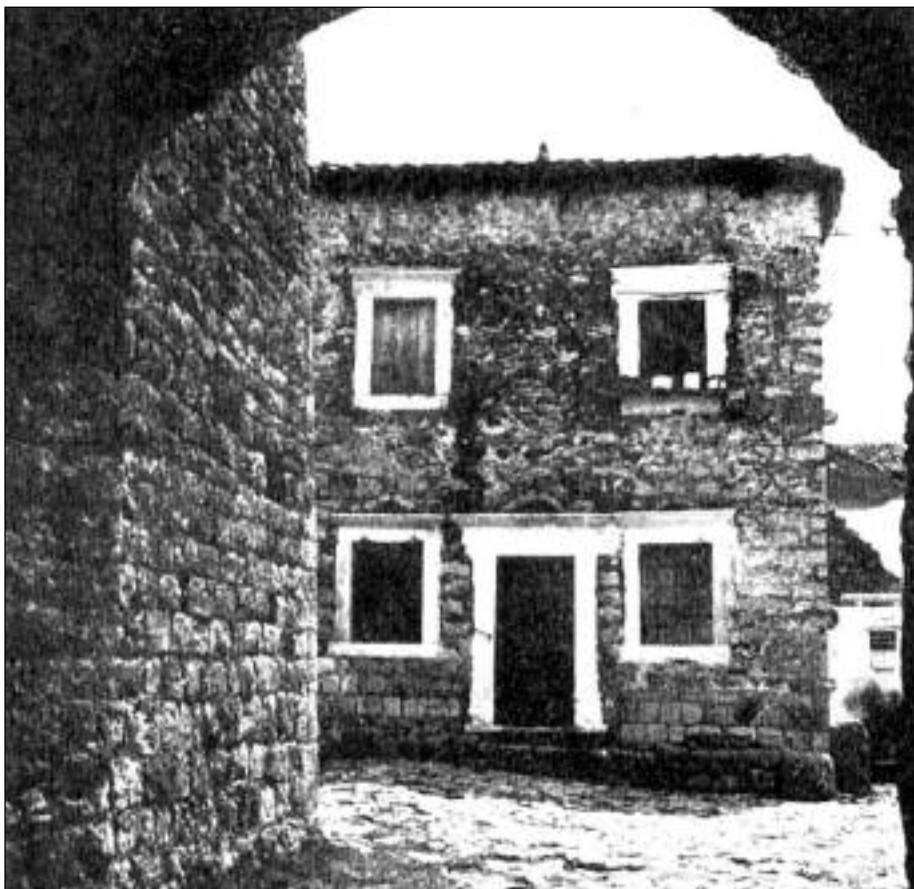
po narodnosti Kotoranin - „nazione Catarensis“ - od oca Ivana de Segonis iz Kotora. Bio je kanonik crkve sv. Marije „di Dogni Targ“ u Novom Brdu. Segonis je kasnije zabilježio da je „Novobrdski grad, germanska kolonija. Naime, od početka su ga naselili Saksonci, koji su u krajevima Mezije pronašli rudnike i srebrnu rudu. ...jednom i ponovo opljačkan od barbara, spaljen i srušen sa tлом, ima samo tvrđavu kao znak grada.“ Padom grada pod tursku vlast, oko 1467. Martin je prebjegao na mletačku teritoriju, gdje je nastavio da se obrazuje. Doktorat kanonskog prava stekao je 18. veljače 1475. u Padovi. Biskup Ulcinja je postao između 1480. i 1482.

U obrazloženju za postavljenje ovog humaniste na biskupsku stolicu navedeno je da se ističe visokom kulturom i zaslugama za Crkvu. Poznat je po djelu „de origine, militia moribusque Turcarum narrationes a D. Martino Segoniis Episcopo Olciniensi inscriptas Sixto IV“,

koje je prevedeno s latinskog na italijanski jezik od strane dominikanca, historičara Serafina Razzija („Narazioni di Mons. Martino Segonio Vescovo di Dulcigno sull'origine, la milizie e i costumi dei Turchi“). Ovaj rukopis, koji se nalazio u firentinskoj biblioteci dominikanskog samostana sv. Marka, od velikog je značaja za povijest Balkana. Djelo je to visoko obrazovanog pisca i odličnog poznavaoča onovremenih prilika, koje donosi obilje značajnih svjedočanstava i povijesnih potankosti o mnogim krajevima, a sastoji se od dva traktata i više poglavlja: „I – Traktat o pripremanju Otranta i o turskom vojnom uređenju i njegovom porijeklu; II – Koje zemaljske granice i krajeve kojih naroda treba proći ako se poduzima pohod na Turke i iz kojih krajeva Dalmacije isti varvari čine upade na germanska naselja“.

Temeljeći pisanje i na obavijestima putnika, vjerojatno i doušnika iz redova turske vojne sile, Segonis u svojem djelu opisuje putove od Beograda preko Mezije i Rodopa prema Trakiji, kao i preko prostora Dardanaca i Tribala, preko planine Hem. Izlaže zatim o nazivu i položaju Romanije; o putevima iz Panonije u Meziju, a preko Transilvanije prema Trakiji i Pontu. Opisuje Gornju Meziju ili Srbiju, put kojim se iz Vrhbosne ide prema moru i planinama Krbave, put kojim se od gradića Ključa ide prema rijeci Uni, položaj Hrvatske. Govori o putu Egnacija koji ide iz Epira ili Drača preko Ematije u Trakiju, o toku oba Drima, o Kandavijskom primorskom putu koji polazi od Apolonije, za koju dokazuje da nije istovjetna sa Valonom. Djelo završava poticajnim epilogom protiv Turaka. Izuzetno je važna činjenica da je Segonis bio indirektno ili direktno citiran već i od svojih suvremenika.

Agostino Pertusi u radu Le

1334. do 1343. godine.

Giacomo Bianchi, **renesansni skulptor**

U prepletenosti kulture mediteransko-jadranskog podneblja XVI. stoljeća, jedan od predstavnika predočive umjetničke izvrsnosti je i **Giacomo (Jacopo, Jacomo) Bianchi da Dulcigno**, renesansni skulptor. Aktivan u Italiji od 1514. godine, ovaj Ulcinjanin je umro oko 1560. Talijanska povijest umjetnosti njegovo je stvaralaštvo posebno obrađivala u radovima povijesničara **Carla Grigionija**: Jacopo Bianchi scultore veneto del secolo XVI, Rassegna bibliografica dell'arte italiana, II (1899) i u "Dokumentima koji se odnose na Giacoma Bianchija", Rassegna bibliografica dell'arte italiana, XVIII, 1915. U kasnijem radu Grigioni objavljuje nekoliko novopronađenih arhivskih izvora o izgubljenom "coffanum"-u ovog kipara, koji su posebno značajni stoga što dokazuju da on nije bio rođeni Venecijanac već Ulcinjanin. Njemu je posvećen i rad povjesničarke umjetnosti Laure Filippini Baldani: Jacopo Bianchi di Venezia e Pietro Barilotto faentino, scultori del '500 a Forlì, Il Rubicone, I (1932), n. 3.

Jacopo (Jakov) Bianchi se ubraja među manje poznate, ali cijenjene umjetnike talijanske Romanje XVI. stoljeća, djelatan u oblasti arhitektonsko-skulpturalnog stvaralaštva, posebno obradi kamene dekorativne plastike. Umjetnički poticaji koji su u prethodnom stoljeću kroz rad Donatella i njegovih učenika u Firenci našli svoje puno ostvarenje, stoljeće kasnije u Romanji postali su klasična reminiscencija. Tako je bilo sa nadgrobnim spomenicima porodice Zampeschi, koji su se izvorno nalazili na stranama velikog oltara, da bi 1819-21, obnovom crkve bili

isole maltesi dall'epoca bizantina al periodo normanno svevo (secc. VI-XIII) e descrizioni di esse dal sec. XII. al sec. XVI, objavljenom 1977. g. u Byzantinische Forschungen, navodi i njegovo djelo Breve descrizione dell'isola di Malta (nastalo nakon njegove pretpostavljene posjete Malti, između 1475. i 1482), u kojem Segonis upućuje na svoj rad kojim dokazuje da je sv. Pavle doživio brodolom kraj Mljeta. Iako je u nauci Segonovo autorstvo spomenutoga spisa osporeno (Horatio Vella, Anthony Luttrell), nesporne su povijesne konotacije koje uveliko korespondiraju s duhovnim i kulturnim nasljeđem prostora na koji referiraju.

Shodno tome, značajno je, kao poveznice, spomenuti još neke istaknute osobnosti. Znameniti humanista **Marin Bečić**, boravio je kao prognanik u mladosti neko vrijeme i u Ulcinju, gdje je, vrativši se iz

Brescije 1484, oženio „Catharina filia Paschalis Dabri civis Olciniensis“. Zapisao je da je ona, kao četrnaestogodišnja patricijka „mihi christianis ceremoniis Olchinii in æde D. Mariæ publice desponsata“, a da ih je vjenčao „Martinus Segonus Episcopus, qui verba nuptialia fecit.“ Segonus je umro prije kolovoza 1486. godine. Početkom XVI. st. izdank porodice Segon živio je u Kotoru: „Nicolo Sagona, Scrivan dila camera“ spominje se 1500.

Prethodnog stoljeća, dokaz postojanja ulcinjsko-kotorskih veza jeste biskupska služba Thomasa de Ripatronsisa, dominikanca „singularis doctrinæ & sanctimonie virum“. Izabran za ulcinjskog biskupa 1331, ubrzo je bio oslobođen javne službe, uslijed pustošenja izazvanog ratom između srpskih dinasta. Nakon tri godine premješten je u Kotor. Tomas je bio biskup Kotora od

izmješteni: Bianchiju se atribuiraju nadgrobni spomenik podignut na jednoj strani prezbitarija u Velikoj kapeli kolegijalne crkve S. Rufillo u Forlimpolicu nedaleko od Forlija. Mauzolej je izgrađen nastojanjem Antonella, sina Brunora I Zampeschija, nekoliko godina nakon smrti njegovog oca, 24. studenog 1525. godine.

Smrću Brunora I Zampeschija (1465-1525.), njegov sin Antonello je oko pet godina nakon toga naručio izgradnju nadgrobnog spomenika. Iako to nije potvrđeno ni jednim poznatim arhivskim podatkom, talijanski povjesničari umjetnosti smatraju da se rafinirana plastična dekoracija grobnice može atribuirati Jacopu Bianchiju iz Ulcinja, majstoru oformljenom u venecijanskoj školi Lombardovih. Spomenik je podignut između 1530. i 1534. godine, nastojanjem Antonella Zampeschija su Santarcangelo. Tako se čita u natpisu koji podsjeća na iznimne vrline ovog kondotijera nadahnutog humanističkim idealima, kojem je papa grad ustupio na upravljanje od 1535. do smrti 1551, kada je i on sahranjen u istoj grobnici. Atribucija spomenika

ulcinjskom umjetniku se i u suvremeno doba drži neosporenim, naročito ako se sagleda jasnoća plasticizma, nježnost i preciznost rezbarije koja, izbjegavajući ornamentalnu preopterećenost, doseže do najsitnijih detalja. Ukrasni motivi kandelabra podcrtavaju opširan ikonografski repertoar: reljefi su oživljeni prikazima satira, zmija i ptica, cijela je predstava obogaćena oružjem, šljemovima i štitovima, dok hipogrifi

drže ploču s motom: mors omnibus aequa. Također ga slojevito raskriva i originalna luneta spomenika Brunora II, za koju povjesničari umjetnosti smatraju da je izmještena sa ovog monumenta, s predstavom Ecce Homo, majstorski izvedenom volumetrijom Hristovog poprsja i ljepotom njegovog lika.

Ulcinjskom umjetniku pripisuju se još nekoliko djela: trip-

tih iz kapele Presvetog Sakramenta u katedrali u Forliju, nastao 1535. godine i pretvoren u spomenik Baronio na groblju u Ravenni; lijepa osnova i gornji okvir heksagonalne krstionice iz kapele na desnom brodu iste katedrale; u opatiji San Mercuriale, u kapeli Ferririjevih - mramorna rešetka dva prozora i centralna arkada ukrašena groteskama u stilu venecijanske škole vajara i arhitekata Lombardo, izgrađena

1536. od istarskog kamena, kao i neki arhitektonski elementi s palate Numai Orselli Foschi, takođe u Forliju.

Ova umjetnička djela, kao i opisani nadgrobni spomenik, inspiriran firentinskim kanonima humanističke grobnice, koji egzaltira čast i vrlinu vojničkog poziva pokojnika, ostvareni su radom Jakova, ulcinjskog umjetnika oformljenog u Veneciji, u kojoj se, kao i u drugim mletačkim dominijima srijeću mnogi njegovi zavičajci, sugrađani i vrlo vjerojatno bliski rođaci. Prema istraživanjima Lovorke Čoralić (Iz prošlosti istočnoga Jadrana – tragom iseljenika iz grada Ulcinja u Mlecima, Povijesni prilozi, god. 23, br. 27, Zagreb 2004.), Andrea Blanche de Dulcigno, čija je žena bila Clara iz Ravenne, zabilježen je u Veneciji 1414, a Andreas q. Georgii Blanco de Dulcigno, stanovnik je Venecije 1520. Roman Jelić u radu Stanovništvo Zadra u drugoj polovici XVI. i početkom XVII. stoljeća gledano kroz matice vjenčanih, Starine JAZU, sv. 49, Zagreb 1959. - navodi da se u Zadru 1589. godine nalazi Rade Bianchi (qn. Nico) da Dulcigno.

Sagledavanje odnosnog razdoblja u navedenim osvjedocjenjima pobožnosti, kulturnim i umjetničkim ostvarenjima, ukazuje u koliko su mjeri onovremene povijesne prilike uticale na službenike riječi, intelektualne promotore i kulturološke medijatore, koji su svojom duhovnom porukom i djelotvornim zagovorom vlastitih životnih izbora odražavali istančane i izuzetne civilizacijske dose-

Potruga za prelatom

Osnova obraćanja Barana papi jest molba da se Barskoj nadbiskupiji dodijeli prelat zavičajem s njihova matičnoga područja, koji bi tako lakše mogao obnašati svoju dužnost na teritoriju dodijeljene mu nadbiskupije

Piše:

dr. sci Lovorka ČORALIĆ

Tijekom prve polovice XVIII. stoljeća vjernici Barske nadbiskupije prolazili su jednu od najmukotrpnijih etapa iz svoje povijesti. Tada se, zbog otvorenog terora Osmanlija, nastavlja njihovo demografsko opadanje; učestali su prijelazi na islam ili pravoslavlje, kao i iseljavanja. Dodatan je problem bio i nedostatak domaćeg svećenstva, zavičajem s područja Barske nadbiskupije ili susjednih biskupija u Albaniji, a koji bi u ovim osjetljivim okolnostima mogli predstavljati sponu između barskih katolika i Osmanlija. Tema je ovog sažetog rada upravo jedno zanimljivo svjedočanstvo o složenosti izbora barskoga nadbiskupa sredinom XVIII. stoljeća. Zasniva se na pismu barskog puka i klera papi Benediktu XIV. iz 1743. godine, pohranjenom u Državnom arhivu u Zadru. To je doba kad je Barska nadbiskupi-

ja, nakon smrti Peraštanina Matije Štukanovića, ostala bez svog predvodnika.

“Siromašna i zapuštena Crkva”

Osnova obraćanja Barana papi jest molba da se Barskoj nadbiskupiji dodijeli prelat zavičajem s njihova matičnoga područja, koji bi tako lakše mogao obnašati svoju dužnost na teritoriju dodijeljene mu nadbiskupije. U uvodnom dijelu teksta naglašava se da je “siromašna” i “zapuštena” Katolička crkva na tom području gotovo ostala bez svećenika, poglavito bez njihova predvodnika odnosno nadbiskupa te da su posljednja dobra vremena za Barsku nadbiskupiju, kad je riječ o njezinim poglavarima, bila u doba sadašnjeg zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića te u doba apostolskog administratora Petra

Bogdanija. Uzroke sadašnjeg otežanog položaja katolika u Barskoj nadbiskupiji tamošnji kler i vjernici nalaze u činjenici da njihovi crkveni poglavari

nisu zavičajem bili osmanlijski podložnici, već su dolazili iz krajeva koji su izvan osmanlijskoga državnoga područja. Otuda je bila razvidna i njihova nesklonost, strah i nemogućnost boravka na barskom području, ali i izraženo nepovjerenje osmanlijskih vlasti koje su u dojučerašnjim podanicima kršćanskih vladara vidjele moguće uhode. Nezadovoljni Barani od pape mole da za njihova sljedećeg crkvenog dostojanstvenika bude izabran svećenik della nostra medesima Nazione e che sia suddito Turco, koji će imati želju i hrabrosti boraviti i djelovati na području dodijeljene mu nadbiskupije.

Koga imenovati nadbiskupom barskim

U nastavku pisma Barani napominju da se, ukoliko Sveta Stolica ne može pronaći osobu odgovarajuću za najvišega prelata Barske nadbiskupije, njihovim upraviteljem imenuje aktualni biskup Skadra. Tamošnji su kler i crkveni dostoj-

anstvenici radi poznavanja stanja na području Barske nadbiskupije, ali i podudarajućih povijesno-političkih okolnosti, barskim katolicima mnogo prikladniji od svećenika s područja pod mletačkom državnom upravom i njihovo bi posredništvo kod osmanlijskih vlasti već u startu bilo uspješnije.

U jednom od završnih obraćanja papi Barani napominju da je konačna odluka o budućem barskom nadbiskupu u potpunosti u rukama Svete Stolice. Međutim, ne žele da to bude redovnik jer su s redovnicima barski kler i puk u obnašanju visokih crkvenih službi na njihovu području imali vrlo loša iskustva. Ponajviše su takvi bili redovnici iz Italije, koji su – prema riječima Barana – već u domovini zanemarili kršćansku vjeru, a nakon što su dospjeli u Bar, poturčili su se i zasnovali obitelji.

Novi barski nadbiskupi

Događaji koji su uslijedili pokazuju nam da je papa Benedikt XIV. udovoljio molba-

ma barskoga klera i puka te je nakon pola stoljeća djelovanja nadbiskupa podrijetlom iz Boke Kotorske ili Italije, čelnikom Barske nadbiskupije imenovao Marka Lukića (Deluchi), zavičajem s barskoga područja. Barskim je nadbiskupom imenovan 1746., ali njegovo je sveukupno djelovanje trajalo prekratko jer je preminuo već 1749. godine. Čelništvo Barske nadbiskupije potom je pripalo Lazaru Vladagniju, odvjetku ugledne albanske obitelji i prethodno obnašatelju službe biskupa biskupije Sappa u sjevernoj Albaniji. Upravo je izbor Lukuća i Vladagnija, ali i njihovih nasljednika (Juraj Giunchi, Juraj Angelo Radovani iz Skadarske biskupije, Franjo Borzi iz Skadra, Vincenzo Battucci iz Skadra), razvidan pokazatelj kako je Sveta Stolica nastojala voditi računa o posebnostima Barske nadbiskupije. Svi rečeni nadbiskupi zavičajem su sa područja koje se nalazilo pod osmanlijskom vlašću. Nadalje, riječ je o prelatima koji su govorili albanski jezik, čime se pokušalo uvažiti etničke posebnosti nadbiskupije.

Pismo barskoga klera i puka papi Benediktu XIV. posvjedočenje je otegotnih povijesnih okolnosti u kojima se zadesila Barska nadbiskupija na kraju prve polovice XVIII. stoljeća. Iz pisma je razvidna činjenica da je, u postojećim okolnostima, idealan kandidat za barskoga nadbiskupa bio prelat zavičajem sa osmanlijskog područja te koji ima potporu domaćeg katoličkog pučanstva. Prema riječima Barana, a koje su vrlo izravne i jasne, samo je takva osoba mogla biti uspješna u svojoj misiji dvostrukog posredništva: između barskih katolika i osmanlijskih vlasti te između albanskog i slavenskog katoličkog puka.

UPOZNAJMO HRVATSKE GRADOVE: KARLOVAČKA ŽUPANIJA

Karlovac

Piše:

prof. Marina BASTAŠIĆ

Karlovac, povijesnim imenom Karlstadt (u čast svoga osnivača – austrijskoga nadvojvode Karla), grad je središnje Hrvatske smješten oko 55 km jugozapadno od Zagreba. Središte je Karlovačke županije sa 60-ak tisuća stanovnika, te je ishodišna točka za prijelaz prema sjevernome Jadranu. Naime, svi putevi, odnosno ceste vode iz Karlovca prema moru: Karolina povezuje Karlovac i Bakar; Josefina povezuje Karlovac i Senj te Lujzijana spaja Karlovac s Rijekom. Jedan je od hrvatskih gradova s iznimnom i bogatom kulturno-povijesnom baštinom. Za obranu od Turaka, na ovome je prostoru 1579. godine započela gradnja najveće zvjezdolike renesansne nizin-ske tvrđave u Hrvatskoj, a ta je šesterokuta zvijezda vidljiva još i danas, unutar koje se nalaze brojni spomenici baroknoga, klasicisti-

čkog te secesijskog stila. Svojom se važnošću među spomenutim ističe plemićka palača Zrinskih u centru grada te barokni dvorac na Švarči – naselju gdje se danas nalazi Opća bolnica Karlovac. Krajem 19. stoljeća u Karlovcu je podignut i Zorin dom – današnja kazališnodruštvena dvorana.

Uz njih posebnu važnost i kulturnu vrijednost uživa i franjevački samostan sa svojom zbirkom umjetničkih djela crkvene riznice. Statut slobodnoga kraljevskog grada, Karlovac dobija 1781. godine od cara Josipa II.

Na trgu Josipa Jurja Strossmayera, unutar zvijezde, nalazi se, uz karlovačko Gradsko poglavarstvo, i Gradski muzej, u kojem se danas čuva prirodoslovna, arheološka, etnografska te kulturno-povijesna građa grada i njegove okolice.

Danas Karlovac slovi kao jedan vrlo razvijeni upravno-pravni i kulturni, ali i turistički grad. Upravo činjenica da je to grad koji „živi“ na če-

tiri rijeke (Kupi, Korani, Mrežnici i Dobri), pridonosi činjenici da grad može pružiti i bogatu turističku ponudu. Tome u prilog možemo izdvojiti turističko izletišta Zeleni kut, idealan spoj domaćeg i prirodnog ambijenta. Smješteno je na lijevoj obali rijeke Mrežnice i prekrasnome slapu, a okružen je riječnim kanjonima te šumom, gdje ljubitelji prirode, mira i kvalitetnog odmora mogu pronaći svoj trenutak. Ovo odmoriste nudi i brojne sportsko-rekreativne programe, što dodatno, uz iznimno ukusnu gastro ponudu, obogaćuje turističku ponudu. Ne smijemo zaboraviti na biciklističke karlovačke staze, rafting na Dobri te orijentacijsko trčanje.

U samome gradu Karlovcu, Radićeva je ulica glavna ulica prema starim gradskim vratima. Uvijek mirna, ispunjena ekskluzivnim buticima, u kojoj se nalazi i poznata Ugostiteljska škola, unutar koje je smještena slastičarnica koja svojim okusima mami svakog prolaznika. Na tzv. Korzu nalazi se velik broj trgovina, kafića, trgovački centar Karlovčanka. Govoreći o slatkim čarolijama Karlovca, prvo mjesto zau-

zima Slatki centar. Ponudom domaćih kolača, sladoleda, vruće čokolade, svih vrsti palačinka i ostalih slatkih delicija, ovo je mjesto idealno za desert poslije svakoga ručka.

Svojim odličnim položajem, Karlovac je atraktivna destinacija za kraći odmor i zabavu.

Od najvrednijih kulturno-povijesnih spomenika, možemo izdvojiti Stari grad Dubovac koji datira iz 13. stoljeća, s čije se utvrde pruža pogled na cijeli Karlovac.

Kulturna manifestacija koja se tradicionalno održava u Karlovcu krajem kolovoza te početkom rujna jesu Karlovački dani piva. Sjetimo se neopisivoga okusa Karlovačkoga piva u vrućim ljetnim danima.

Svaki će posjetitelj ovoga grada naći ponešto za sebe. Ovaj je kraj idealan da se provede jedan lijepi vikend. Hoće li to biti kanuing na Mrežnici, rafting na Dobri, paintball u šumama okolice Karlovca, ili pak samo šetnja začinjena nekom kavom ili slatkom delicijom, nije važno, jer zasigurno ćete provesti ugodno i nadasve ispunjeno vrijeme.

E
M
P
L
O
Y
M
E
N
T

EXPERIENCED SHIP PERSONNEL REQUIRED FOR SUPPLY VESSELS

DECK OFFICERS ENGINE OFFICERS ELECTRICAL / ELECTRONIC OFFICERS DP LICENSE MANDATORY FOR ALL RANKS

IF YOU ARE SEEKING LONG TERM EMPLOYMENT WITH EXCELLENT WAGES
SEND APPLICATION TO THE REPRESENTATIVE:

AMCS, Skaljari—Zimski bazen 85 330 Kotor
tel. 382 82 322 561 fax. 382 82 322 637
e-mail: adriamar.co@cg.yu

Budimo kritički što niječe lj

Skrušena smo srca proteklih tjedana živjeli dane pripreme i tražili od Boga milost obraćenja, oprostjenje i mir. Do svih vas koji, nakon korizmenoga hoda, željno čekate slavlje Uskrsnuća Gospodinova neka dopre moja vazmena čestitka: Gospodin je uskrsnuo i živ je među nama! U vazmenome bdjenju živimo odlučujući, uvijek aktualan događaj središnjega otajstva kršćanske vjere. Božja slava raspršila je tminu noći, a Kristovo svjetlo obasjava čovječanstvo, pobjednički otklanajući prijetnju grijeha i smrti. Njegovo uskrsnuće, zahvaljujući krštenju, pritijelovljuje nas Njemu, postaje našim uskrsnućem i boravištem nade. Ljubav Boga, koji je ljude obdario blaženstvom božanskoga života, povjerala se čovjekovu slobodnom odgovoru. Ljubav se daruje i ne prisiljava nikoga tko odbija biti ljubljen. No, isto tako, davanje milosti kojom Bog upućuje ljude u vječni život, u sudioništvo u životu Presvetoga Trojstva, objavljuje istinu da čovjek ne može pronaći smisao svoga života, ni životnu radost izvan odnosa s Bogom, navodi se u uskrsnoj poruci Kardinala Josipa Bozanića. On dalje nastavlja:

„U sadašnjemu društvenom trenutku veoma se duboko usa-

Krist je trebao uskrsnuti od mrtvih. Bez te k
sve ostaje nerazumljivo. Kao Crkva u zajedni
koji u vjeri grade novi svijet, put solidarnosti
sebičnosti, rekao je u svojoj homiliji kardinal

duje osjećaj straha. Glasno se predviđaju poteškoće i nesigurnosti, sve do zatvaranja u ozračje nepodnošljive budućnosti. Gotovo da se može govoriti o ideologiji krize, oslonjenoj na financijske pokazatelje i olako hranjenoj bezbrojnim primjerima, kojih se dublji korijeni ni perspektive ne žele dodirnuti.

Iako moja poruka ima duhovni karakter, prepuštajući stručnu analizu onima koji su pozvani to učiniti, smatram da svi imamo pravo i dužnost stvari nazivati pravim imenom. Sadašnja financijska kriza govori o dubljoj krizi sustava gospodarske, političke i kulturne moći. Pogoda pojedince, obitelji i čitava društva te sve poziva na preispitivanje načina rada i života. Potrebno je objektivno upozoriti na uzroke koji su do ovoga doveli, sa sviješću da smo kao kršćani pozvani biti nositelji nade, ne samo riječima nego i djeli-

ma.

Opravdanja za pritiješnjenost životom nikada nije bilo, niti će ih biti teško naći u svakodnevici. U kontekstu ideologiziranja krize i generiranja govora koji sustavno usađuje malodušje, mi vjernici pozvani smo da, kao Crkva i kao pojedinci, svjedočimo blizinu svima koji su u potrebi. U tome smislu svako

je vrijeme istodobno i zahtjevno i teško,

A NADBISKUPA

a svemu ubav

**onačne pobjede
ci smo uskrsnuli
nasuprot
Bozanić**

i radosno i lako. Stoga vas
zivam da ne prestanete raz-
atrati Ljubav koja je izabrala
ćutnu slabost, onu istu koja
vjeka nije stvorila za smrt, ne-
za život i vječno blaženstvo te
križu darovala put povratka u
jedništvo s Bogom. Kao kr-
ani, po riječima svetoga Pavla,
amo obilovati, ali znamo i
kudijevati, sve možemo u
nome koji nas jača (usp. Fil 4,
).
Križa o kojoj se da-
s govori, s mo-
trišta onoga

društva koje
je na ljestvici
vrijednosti viso-
ko, a negdje i
najviše postavilo
financijski profit,
ima svoje izvoriste
u činjenici ograni-
čenosti takvoga profita, u
neodgovornosti i neosje-
tljivosti za čovjeka i za cje-
lovitost ljudskoga življe-
nja. U svome izvornom
značenju riječ »profit«
upućuje na činjenje
nečega u korist neko-
ga ili nečega (pro-fa-
cere), odnosno na:
»napredovanje«, »po-
većavanje«, »us-
pjeh« i

to ne u sebičnome smislu. Naš hrvatski jezik lijepo je taj pojam preveo s riječju zarada, ali kao da i nju ne razumijemo u punini značenja. Profitirati znači za-raditi, odnosno raditi za, svoj rad uložiti za nešto ili nekoga. Glavni sadržaj nije sebična korist, nego rad koji ima svrhu. Profit sužen samo na financijsku korist pojedinca ili skupine te na materijalnu dobit postaje nijekanje svoga smisla, noseći sa sobom opasnost da razgrađuje sve odnose u ljudskom društvu.

U Kristovu križu sadržan je najveći »profit«, najveće djelo za druge, ne ostavljajući sebi nikakvu materijalnu korist. Štoviše, izokreće logiku zemaljskoga napredovanja i uspjeha. On se daje nama, obespripravljajući se u onome što mu pripada kao Bogu i čovjeku, do neprepoznatljivosti. Njegove riječi s Posljednje večere: »Ovo je moje tijelo koje će se za vas predati... krv koja će se za vas proiliti«, u daru uskrsnuća upućuju nas na smisao našega života, na darivanje na koje nas Otac poziva. U Vazmenome hvalospjevu slušamo dirljive riječi o Božjoj blizini: »O, neshvatljive li ljubavi Očeve: da roba otkupiš, Sina si predao.« U tome pristupu zaradi kao iskorištavanju drugoga ili nastojanju da se živi iskorištavajući druge nema mjesta. Smisao kršćanskoga života na ovom svijetu nalazi se u nastavljanju Božjega djela otkupljivanja svijeta.

Naviještanje Krista uskrsloga može imati mnoštvo značenja i važnih trenutaka, ali u tome je najvažnije donošenje novosti koja je sposobna zapaliti ugašenu ili pritajenu nadu u čovjeku našega doba. To je moguće samo ako se živi zajedništvo s Uskrsnulim koji je postao čovjekom i bio raspet.

U društvu u kojemu izgleda sve zatvorenija mogućnost novih planova, zajedničkoga ho-

da i žrtve osmišljene dobrotom, gubi se vedrina, polet i očekivanje novosti. Dobiva se dojam kao da su o svemu drugi već odlučili i da se ništa ne može promijeniti. To izaziva zatvorenost, pesimizam, povlačenje u sebe i besmisleno kruženje u samosažaljivosti.

Za učenike Krista uskrsloga, kršćanski identitet je dar života u sadašnjem vremenu, i ujedno poslanje: pozvani smo djelovati hrabro i predano u naviještanju evanđelja i u borbi protiv siromaštva i nepravde, posvuda gdje je ugrožen i obescijenjen život. Nada koja nam je po uskrsnuću darovana obvezuje nas na obnavljanje društva, na unošenje svjetla evanđelja u naše vrijeme i prostor, kako bi svijet postao gostoljubivim domom svakom čovjeku.

U vremenima koja odišu prijetnjama, postupanja ljudi su različita. Ipak, gdje god se kao kršćani nalazili, znamo što nam je činiti. Svojim ponašanjem potičimo i druge da svi budemo svjesniji dara koji smo od Boga primili. Svojom vjerodostojnošću –

ne osvrćući se na zlonamjerne primjedbe i prozivanja kojih će uvijek biti – budimo kritika svemu što nije ljubav.

U našem društvu ima puno pokazatelja lutanja. Ističem samo dva.

Teško je shvatljivo da se, na nekim razinama, u odgoj djece površno i neodgovorno unose potpuno neprimjereni sadržaji, a da se potom čudi zastrašujućim posljedicama nasilja i zlostavljanja. Može li netko misliti da zrnje koje je zasijano neće pokazati plodove? Zato pozivam obitelji da budu odgovorne i ne prepuštaju svoju djecu, svoje najdragocjenije blago, kao plijen onima kojima je najmanje stalo do dobra njihove djece.

Uskrs je izazov i u svijetu gospodarstva. Ekonomski i društveni potresi redovito se prelamaju na leđima radnika. Dok tvrtke ostvaruju profite, nema nikakvog razloga stvarati tehnološke viškove i otpuštati zaposlenike. I banke u Hrvatskoj dužne su dati veći doprinos hrvatskom gospodarstvu, osobito obiteljskom i ma-

Sa uskrsnjeg koncerta u Tivtu

lom poduzetništvu, ali visoke kamatne stope to ne obećavaju. Državne i lokalne vlasti pozvane su tako voditi društveni život da se potrebnim zakonima i drugim mjerama zaštite najslabiji i najugroženiji. Pozivam posebno poslodavce da prigodom zapošljavanja paze na dostojanstvo majkâ. Nerijetko se događa da se žene, majke i buduće majke zapošljava na takav način da ih se bez posebnih poteškoća, brzo može i otpustiti.

Ti nam pokazatelji ne smiju biti izgovorom za nepokretnost. Nakon Uskrsa vjernici nisu izgubljeni. Bog nas je pronašao, ostao prisutan i blizak te nas pozvao da i mi budemo blizu svima koji su u potrebi...

Svjetlo koje je obradovalo vazu noć slavom Gospodnjega uskrsnuća neka u nama oživi duh Božjega posvojenja te nas, obnovljene u duši i tijelu, učini uvijek vjernim služiteljima Istine, kako je to činila Pre sveta Bogorodica Marija.

Vaš nadbiskup, Kardinal Josip Bozanić, U Zagrebu, na Nedjelju Muke Gospodnje, 5. travnja 2009.“

BISKUP KOTORSKI ILIJA JANJIĆ

„Čestitam blagdan Uskrsa svim vjernicima barske i kotorske mjesne crkve sa riječima: SRETAN USKRS, te svim vjernicima istočnog obreda uskrsnu čestitku izražavam riječima; KRISTOS VASKRESE, a svim ljudima dobre volje iskreni pozdrav. Apostoli su bili u strahu, u stresu. Njihov učitelj, Isus iz Nazareta je osuđen, razapet na križ, ubijen. Svaka je nada pokopana. I evo naglog preokreta. U osvit zore, trećeg dana nakon smrti, a prvog dana u sedmici-nedjelja, Krist svojom božanskom moći uskrsava, živ je, javlja se ženama, Apostolima. Ja sam ne bojte se! Što bi bio Uskrs za današnjeg čovjeka? Uskrs bi bio: Pobijediti zlo u sebi, Pobijediti mržnju, Pobijediti nepravdu, Pobijediti egoizam. Svuci sa sebe starog čovjeka sa svim njegovim tegobama, bolima, depresijama, grješcima i uskrsnuti-doživjeti novost života. Jednostavno se obući u Isusovu dobrotu, u Isusovu ljubav. Zaognuti se mirom, pravdom, čistoćom, artuizmom. To novo svjetlo života želim svima čitateljima Hrvatskog Glasnika, svima vjernicima, svima ljudima dobre volje“.

PREDSJEDNIK HGDCG DR. IVAN ILIĆ

„Svim članovima Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, njihovim obiteljima, svim katoličkim vjernicima i ljudima dobre volje želim SRETAN I BLAGOSLOVLJEN USKRS, da im vjera u njegovu poruku da snage u zajednici s ostalima graditi društvo pravednosti, nade i međusobnog povjerenja. Također čestitam Uskrs po julijanskom kalendaru braći i sestrama kršćanskog istoka, pripadnicima Crnogorske pravoslavne crkve i Srpske pravoslavne crkve, njihovim tradicionalnim pozdravom : MIR BOŽJI, HRISTOS VOSKRESE!“

PREDSJEDNIK VLADE CRNE GORE MILO ĐUKANOVIĆ

„Uskrs je praznik koji za sve hrišćane predstavlja trajno životno nadahnuće i obnovu duhovnog nasljeđa. Svojim neprolaznim značenjem, Uskrs je ugradio temeljne vrijednosti u naše društvo, ukazujući nam put ljubavi i međusobnog razumijevanja. Simbolika ovog velikog praznika ujedinjuje naše nade u opšte dobro, solidarnost i toleranciju. Poruka Uskrsa obavezuje sve nas da vrijedno i odgovorno izgrađujemo harmonično, pravedno i slobodno društvo, dosljedno njegujući osnovne hrišćanske vrline. Uvjeren sam da će pripadnici Rimokatoličke crkve u Crnoj Gori i dalje snažno doprinosti afirmaciji ideja međuetničkog i međureligijskog sklada. Neka Uskršnji praznici donesu slogu, mir i napredak“.

MINISTAR KULTURE CG BRANISLAV MIĆUNOVIĆ

„Predsjedniku dr. Ivanu Iliću, članovima Hrvatskog građanskog društva i svim pripadnicima rimokatoličke vjeroispovijesti želim srećne blage uskršnje dane koji su pred nama. U uvjerenju da će duh mira i vjere u bolju budućnost koju nam Uskrs nosi opstati i u vremenima koja su pred nama, te da ćemo kroz našu dobru saradnju i dalje razvijati dobre međuvjerske i međunacionalne odnose, pozdravljam Vas uz riječi koje je sv. Pavle apostol Prvom poslanicom uputio Korinćanima: „...Sad pak ostaje vjera, nada, ljubav, ovo troje: a ljubav je među njima najveća...“

Trajni dijalog

Piše:

Don Stanko LASIĆ

Udokumentima Drugog Vatikanskog sabora jako je istaknuta uloga obitelji kao mjesta u kojem se djeca posvećuju.

Obitelj postaje izvor svetosti za djecu jer roditelji nose djecu na krštenje kojim postaju djeca Božja i članovi naroda Božjega, Crkve. U toj Crkvi koja bi se mogla nazvati kućnom, roditelji moraju biti za svoju djecu riječju i primjerom prvi vjesnici vjere. U obitelji djeca primaju navještaj vjere riječima i primjerom svojih roditelja.

Roditelji omogućuju posvećenje djece stvarajući u obiteljskom krugu prostor poštovanja i ljubavi prema Bogu i ljudima. Ono što karakterizira obiteljski odgoj nije toliko upotreba određenih odgojnih metoda koliko stvaranje ozračja koje će pogodovati zdravom odgoju preko međusobnih odnosa i duhovnih sadržaja koji postaju prirodni prostor pogodan za rast osobnosti djeteta. Djeca s druge strane na svoj način pridonose posvećenju roditelja zahvalnošću, odanošću i povjerenjem.

Da bi bračna ljubav bila prava stvarateljska snaga obiteljskog života, mora se očitovati u trajnom dijalogu. U obitelji, međutim, često nedostaje dijaloga. Bračni drugovi većinu svoga vremena provedu u obavljanju raznih dužnosti, a kad su zajedno razgovaraju o radu, djeci, prijateljima; rijetko dijalogiziraju, kao da taj razgo-

vor nije komuniciranje vlastitog ja u povjerenju. Kada prestane briga za drugoga, nema želje da se pročitaju njegove misli i osjećaji; kad nestane potrebe da se svaki dan pokaže u novom svjetlu, onda se ne može govoriti o pravom dijalogu i komuniciranju.

Način života današnje obitelji ne pogoduje dijalogu. Supruzi su gotovo cijeli dan zaposleni izvan obitelji i ostaje im vrlo malo vremena koje mogu posvetiti djeci. Osobito je otac često odsutan iz obitelji i kad se umoran vrati kući, samo uz veliku žrtvu moći će se posvetiti supruzi i djeci. A poželjno je da djeca u obitelji steknu iskustvo dijaloga koje im roditelji pružaju međusobnim skladom, poštovanjem, prihvaćanjem i ljubavlju. Jer, djeci u njihovu razvoju nije potrebno samo to da se roditelji za njih brinu i da ih vole nego i da se roditelji međusobno vole. Svjesni svoje odgovornosti pred djecom, roditelji će i sami nastojati da unapređuju svoje međusobne odnose pa će tako zajedničkim životom i sami sebe odgajati.

Ne može se zamisliti ozbiljniji i dublji religiozni odgoj bez zajedničke obiteljske molitve. Zajednička molitva je jedna od najdragocjenijih tradicija kršćanske obitelji. Danas je žalost utihnula pred zaglušujućim radio i televizijskim programom.

Na temelju svojeg dostojanstva i poslanja kršćanski roditelji imaju posebnu dužnost da

svoju djecu odgajaju u molitvi uvodeći ih tako u potpuno razumijevanje Božjih otajstava i osobnog susreta s Bogom. Temelj i nezamjenjivi element odgoja za molitvu jest konkretan roditeljski primjer. Moleći sa svojom djecom roditelji vrše svoje kraljevsko svećeništvo i u srcu svoje djece ostavljaju tragove koje događaji života neće uspjeti izbrisati.

U obiteljskoj molitvi nitko nije izuzet. Nijedan član obitelji ne smije se osjećati kao tuđinac ili promatrač nego treba da u njoj sudjeluje. Ona ne smije biti svedena samo na molitvu roditelja niti na molitvu majke s malom djecom, nego je govor cijele obitelji. Vrlo je važno ozračje obiteljske solidarnosti i zajedništva u kojem su svi članovi prožeti istim osjećajima. Ako roditelji svojim primjerom uvedu djecu u molitvu time ih uvode u dijalog s Bogom odnosno u iskustvo koje će im pomoći da lakše nađu put svetosti i spasenja.

U skladu sa smjernicama Drugog Vatikanskog sabora obiteljska molitva treba da posluži kao prirodni uvod u liturgijsku molitvu čitave Crkve. Obiteljska molitva povezuje se tako s liturgijskom molitvom župne zajednice a preko nje s biskupijom i općom Crkvom. Ona članove obitelji otvara dijalogu s nekršćanima i nevjericima.

Saborske smjernice otvorile su novu mogućnost kršćanskoj obitelji ubrojivši je među sku-

pine kojima se preporučuje zajedničko moljenje božanskog časoslova. Kad govori o raznim oblicima molitve pobudnica „Obiteljska zajednica“ pape Ivana Pavla II. preporučuje na poseban način „čitanje i razmatranje Božje Riječi, pripravu za sakramente, pobožnost i posvećenje Srvu Isusovu, različite oblike pobožnosti Djevici Mariji, blagoslov stola, oblike pučke pobožnosti“ (br. 61).

U čitanju i razmatranju Božje Riječi, kršćanska obitelj jasnije nazire putokaze svog životnog izbora i njegova ostvarenja. Meditacija i molitva u obitelji produbljuje zajedničarsku dimenziju u kojoj muž i žena, roditelji i djeca rastu u zajedničkom nastojanju zahvalnosti, poniznosti i ustrajnosti na putu posvećenja.

Kao povlašteno sredstvo za razvijanje bračne i obiteljske duhovnosti pape danas spominju marijansku pobožnost i živo preporučuju moljenje krunice u obitelji. Papa Pavao VI. u pobudnici „Marialis cultus“ ovako to kaže: „Nema sumnje, krunicu blažene Djevice Marije valja smatrati jednom od najuzvišenijih i najdjelotvornijih zajedničkih molitava koje obitelj treba moliti. Doista, radost nam je pomisliti i živo to želimo da – kada obiteljski susret postane vrijeme molitve – krunica bude čest i mio izražaj takve molitve“ (br. 54).

Molitva u obitelji ne smije se shvaćati jednostavno kao pomoć ili oslonac u raznim poteškoćama nego kao izraz vjere i ljubavi prema Stvoritelju. Moliti za obitelj treba da znači otkrivati i planirati vlastiti život u svjetlu vjere. Molitva nije bijeg od svakidašnjih dužnosti nego poticaj koji snažnije pokreće kršćansku obitelj da se prihva-

ti svojih odgovornosti koje ima kao prva i temeljna stanica ljudskog društva i da te odgovornosti u punini ispuni.

Po obliku bi obiteljska molitva trebala biti jednostavna jer suvremeni čovjek teži u svemu živjeti jednostavno a po sadržaju bi morala odgovarati vjerskom i kulturnom uzrastu vjernika. Neće se više moći očekivati, kao nekada, da se jedan molitveni oblik prenosi kroz stoljeća s koljena na koljeno nego današnja obitelj treba

učiti stvarati svoje molitvene oblike koji će njoj odgovarati bar onako kako su stari oblici odgovarali ranijim naraštajima. Bitni i sastavni dio obiteljske duhovnosti jest prenošenje vjere. Ako u obitelji roditelji žive kao kršćani oni su prvi i najvažniji navjestitelji vjere. Vjera prožima cjelokupni obiteljski život: zajedničko blagovanje, dijalog, igru i zabavu, slavljenje svečanosti, obiteljsku molitvu. Posebno je zapaženo da se dje-

ca i mladež ponašaju onako kako se ponašaju njihovi roditelji. Djeca bez iznimke posjećuju misu ako to prakticiraju njihovi roditelji. Kad nakon završetka obaveznog školovanja veliki broj mladih ljudi prestane posjećivati misu tu činjenicu ne treba smatrati otpadom od vjere nego prekidom jedne religiozne prakse koja nije imala pravi odjek u duši te mladeži. Isto tako ne treba smatrati da svećenik vjeroučitelj nije izvršio svoju zadaću ako iznenađujuće visoki postotak onih koji su pohađali vjeronauk ne postanu praktični članovi Crkve, jer za to nije dovoljna samo dobra pouka nego i roditeljska vjera kojom se hrani duša djeteta.

Zbog toga bi bilo vrijedno truda nastojanje da se u brigu oko postavljanja temelja vjerskog života u djetetu uključi i briga oko vjerskog odgoja roditelja. Zajedničko slavljenje vjere svakako je jedan od važnih elemenata pogodnog vjerskog obiteljskog ozračja. Blagdani i svečanosti izvanredna su prilika da se na mlade prenosi vjerska tradicija. Ukratko, obitelj je mjesto u kojem se vjera prenosi ne samo poukom o određenim istinama o Bogu, Kristu i Crkvi, nego mnogo više autentičnim življenjem i zre- lim svjedočenjem. Pastoral

braka i obitelji u današnje vrijeme jest jedna od najurgentnijih potreba suvremene Crkve. U tom važnom poslu svoj dio odgovornosti treba da preuzmu ne samo biskupi, svećenici, redovnici i redovnice nego na poseban način sami braćni drugovi koji mogu biti pravi apostoli drugim obiteljima i svojim iskustvom pomoći mladima na putu solidne i postepene pripreme za ženidbu i obiteljski život.

Odlomci povijesti

Romeo Fiorelli (1870 – 1958), građanin grada Kotora, kroničar svojeg doba, u svojim je zapisima sačuvao od zaborava mnoga obična i značajna događanja toga vremena. „Hrvatski glasnik“ uz odobrenje obitelji Fiorelli, prvi je časopis koji će unastavcima prenijeti Kroniku grada Kotora, gledanu i doživljenu očima građanina Romea Fiorellia. Priloge prenosimo izvorno, bez ispravljanja i lektoriranja, kako bi čitateljima predočili pučki govor onoga vremena

Priredio
Dario MUSIĆ

Bokeljska mornarica bijaše bratinstvo svih bokeljskih mornara, s tim ciljem da pod zastavom vjere bude se, dok su sile dopuštale, skrbilo koliko za ljubav naprama domu i vjernosti napram zakonitom Zaštitniku zemlje, toliko za moralni i materijalni napredak pomorstva uopće i za napredak svih pomoraca. Svaki je bio dužan da se pridruži zadruzi, nijedan domaći sin nije smio stupiti u pomorsku službu, a da nije pripadao Mornarici. Svaki član morao je plaćati redoviti doprinosak u opću blagajnu, a ako bi se koji iznevjerio ustanovljenim propisima, plaćao je globu.

Domaći brodovi nakon sretno prevaljenog puta plaćali su novčani prinos, odmjerjen prema dalečini, a inostrani brodovi, koji su u Boku ulazili, plaćali bi Društvu lučku pristojbu. Tako je rasla imovina Mornarice, a uz to mnogobrojnim dadežbinama i ostavštinama svojih dobrotvora, kroz tijek vjekova dotjeralo se do znatna bogatstva.

Zadruga pomoraca posjedovaše, uz dosta iz-

glednu svotu novaca, i svoju crkvu koja je izdržavala svoga svećenika. U gradu je imala više kuća, a u selima vinograde, kao i svoje veliko skladište sa svakovrsnim brogarskim predmetima, strojevima i alatima. Ono što je Mornarica posjedovala, bilo je svakom mornaru na korist u izdašnoj mjeri. Pomorci koji nisu bili sretni da nešto prištede, dobivali su od Društva potrebito za stare dane, a unesrećenici ili siromašni članovi nužnu pripomoć. Onima koji su umirali, na opće troškove bilo je provideno za pristojan pogreb, a tako i oni koji su ginuli na moru ili u tuđinstvu, bili su prenešeni u domovinu te u domaćoj grudi pokopani, a Mornarica je još siromašne udovice i sirote pomoraca potpomagala, a tako i kćeri pri udadbi, do potrebe, dobivale su pristojnu pripomoć.

Iz skladišta Zadruge svaki domaći brod mogao je dobiti alata i drugo za popravku i opravu uz malenu odštetu. Bokeljska je Mornarica na podlozi sklopljenih dogovora imala stalnih olakšica i popusta u cijeni u svim lukama Jadranskog mora. Na primjer, u Mlecima dobi pravo bez uvoznine iskrcevati svoje domaće proizvode na Slavensku obalu, zvanu do danas

»Riva degli Schiavoni«.

Pored svega, kroz ove domaće svečane dane, Mornarici bijahu povjereni ključevi grada, javna obilježja dostojanstva, i Retorska palača, zatim je Mornarica obavljala stražu gradsku i zatvarala i otvarala vrata gradskih bedema. Koliko je doprinosilo da ova svečanost bude u puku voljena i očekivana bilo je takozvano pomilovanje, uvedeno od Općine kotorske godine 1347. a koje se sastojalo u tome da svi oni, koji su utekli i sakrili se radi dugova naprama građanima, ili radi zločinstva koji se nisu kaznili smrću, mogli su se slobodno vratiti u grad za tri dana prije i poslije svečanosti Sv. Tripuna, a Mornarici je kasnije bilo predloženo da ima pravo svake godine na dan Sv. Tripuna osloboditi jednog od smrtno osude, ili doživotne kazne. Kad je Napoleon 1797. godine ukinuo Dalmaciju od Republike Mletačke, i po Kampoforzijskom miru predao je Austriji, Mornarica je i pod novom vladom u potpunosti svoje povlastice uživala. Ali kroz vrijeme francuskog pretrgnutog gospodarenja, ukinuo je Bratovštinu Mornarice, opljenu je bilo sve imanje i ukinuta sva preimućstva..

Kad je Boka 1814. godine po drugi put Austri-

ji vraćena, Mornarica je bila oživjela, ali nakon tri godine, 1817, ponovo obustavljena. Godine 1833. posredovanjem namjesnika grofa Lilienberga bila je obnovljena, pak opet ukinuta 1848, pa na svrhu 1859. stalno uspostavljena, ali samo kako »Tijelo«. Nije više Mornarica mogla imati vrijednost za pomorstvo, jer kroz ovo doba na moru se hitni preokret dogodio oslabljenjem jedrenjača. Djelatnost Bokelja na moru na svojim brodovima dovedena je na ništa.

Akcija Boke kotorske

U mjesecu lipnju 1848. godine u varošici Prčanju i samostanu Sv. Nikole bili su se sakupili predstavnici Bokeljskih općina i jednoglasno se izjasnili za ujedinjenje s Hrvatskom. Koliko je ta misao obuzela sve slojeve u Boki, najbolji nam je dokaz sjajni doček kojega su građani i Bokelji priredili banu Jelačiću, kad ih je godine 1849. posjetio. Kad je diplomom od 20. listopada 1860. bilo uspostavljeno ustavno stanje u Dalmaciji, ta vijest veselo odjekne u Boki Kotorskoj, gdje se je još uvijek gojila nada u sjedinjenje s Hrvatskom. Kad su u Zagrebu saz-

vane banske konferencije pod banom Šokčevićem, te je 10. prosinca bio izdan Proglas na Dalmatince o pitanju ujedinjenja, Boka Kotorska se jedna od najprvih odazvala i odabrala svoje delegate. Kako je u Dalmaciji provijavao duh talijanski, zadarska Općina prosvjedovala je protiv Proglasa i odaslala na sve općine posebnu Okružnicu, da se izjasne protiv Proglasa banske Konferencije. Na taj spis općine se nijesu ni osvrnule. Dokle se vodila agitacija za ili protiv ujedinjenja, sastali su se u Dubrovniku odaslanici bokeljskih općina: kap. Luka Tripković, Špiro Bjeladinović i Ferdinand Sbutega sa Dubrovčaninom Nikom Pucićem »Velikim«, i dogovorili se da zajedno pođu u Beč, u audijenciju kod Cara, radi ujedinjenja s Hrvatskom.

Međutim, 6. travnja 1861. godine bio je sazvan po prvi put u Zadru Dalmatinski Sabor na vijećanje. Bokelji odabraše svoja četiri poslanika iz redova Narodne stranke: kap. Luku Tripkovića, Stjepana Ljubišu, dr Bernarda Veronu i Joza Gjurovića. No kako se je talijanska većina žestoko opirala sjedinjenju, i ti su pregovori bili ukinuti, i 15. svibnja 1861. godine bio je obaviješten Hrvatski Sabor u Zagrebu da je Nj. V. Car Franjo Josip zadržao rješenje toga pitanja za bolje zgrade. No 1870. godine, kada je Narodna stranka stupila kao većina u Sabor Dalmatinski, Boka Kotorska je poslala četiri zastupnika koji su pripadali Narodnoj stranki: Vicka kneza Vukovića, dvoje braće Gjura i Kostu Vojnovića i Stjepana Ljubišu. Od Bokelja, uz Klaića i Pavlinovića, najviše se je u Beču zauzimao Ljubiša. On je svaki put u svom govoru nalazio prigodu da spomene to pitanje ujedinjenja Boke Kotorske sa Hrvatskom.

/Sabradio iz Srpskog narodnog kalendara »Petar Veliki« iz Amerike, 1933. godine/

Kafana Dojmi

Do godine 1864. na Obali nije postojala kafana. Po dolasku poglavara DOIMI, koji se mnogo zauzimao za naš grad, predložio je Općini da bi bilo dobro na Obali ograditi jednu kafanu za udobnost građanstva. Općinsko je vijeće misao poglavara odobrilo, i ubrzo se kafana ogradila.

Općinsko vijeće, da počasti dobru zamisao poglavara, jednoglasno odlučilo je da se kafani postavi naslov »Dojmi«. U toj kafani je bila jedna mala saloča, po sredini jedan bilijard, a na četiri ćoška po jedan stol. Drugi dio kafane pored saloče: jedna soba sa bankom i kuhinja. U ono vrijeme su se zabave i plesovi priređivali u

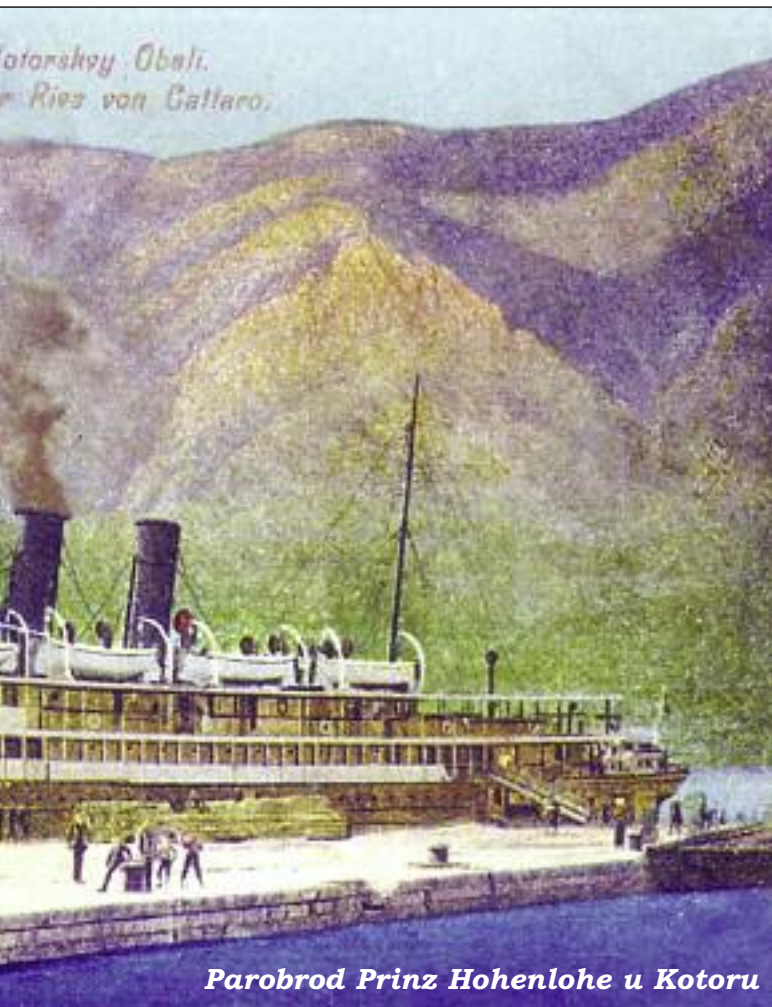

Kazalištu. Sa vremenom ta kafana je bila malena i zabave se nije imalo gdje priređivati, jer na mjesto gdje je bilo Kazalište ogradio se »Općinski dom«. Tako da kroz 40 godina kafana »Dojmi« se tri puta restaurirala i povećavala, a građanstvo dobilo mjesto za svakovrsne zabave. Ja se dobro sjećam te prve stare Kafane.

Hrvatski dom

Koliko je meni poznato, to se dobro sjećam, tada sam imao 7 godina, kada me je Robert Klainer, podvornik ovog društva, vodio više puta u njemu. U ono doba društvo je imalo ime »Casino«. U tome društvu su bili članovi Srbi, Hrvati, Autonomasi i Austrinski oficiri. U ono doba nije bilo prepirke između stranaka, jer su se Srbi i Hrvati držali kao braća Slavjani. U društvu su se čitale novine raznih jezika; u pokladno doba zabave.

Glavne vođe ovoga društva su bili Jovo Sundečić, prof. Dobrilović, Jefto Molić, prof. Strukel, prof. Mrkišić, Špiro Ognjenović, prof. Jo-

Parobrod Prinz Hohenlohe u Kotoru

ković. Godine 1883. oficiri su se odalečili i osnovali »Oficirski Casino«, i tada je društvu postavljen naslov »Slavjanski dom«.

Godine 1883. pravoslavni su se odalečili i osnovali »Srpsku čitaonicu«, a Autonomasi sa njima. Tada je Jovo Sundečić prokleo: »Ko se od nas odijelio, proklet bio!«. Jer se već tada radilo za Jugoslovensku državu. Jovo Sundečić sa nekoliko Srba ostade i u naprijed u »Slavjanski dom«. Od tog doba između Srba i Hrvata počela je mržnja i nesloga. Godine 1894. Hrvati su postavili društvu ime »Hrvatski dom«.

Kotor kroz 24 godine

Koliko mi je poznato i dobro se sjećam, pak i po pričanju moje babe i starijih ljudi, Kotor je godine 1890. bio u kritičnom stanju radi saobraćaja, jer nije bio sa parobrodarskim prugama vezan toliko koliko je bilo potrebno. Parobrodarsko društvo »Austro-Ugarski Lojd« bi sljao sedmično jedan brzi parobrod, koji se zvao »Arciduca Ferdinando Massimiliano«, a drugi

naizmjenično »Arciduchessa Carlota«. Bili su na valjke i putovali od Trsta do Kotora 4 dana. Suviše preko sedmice bi stigli dva trgovačka, koji su se vukli za stići u Kotor 8 dana, naizmjenice su bili: Nil, Jonio, Delfino, Smirne, a druge parobrodarske pruge nisu obstojale. Sa vremenom »Lojd« je postavio dva brzija parobroda: »Thetis« i »Iris«, koji su stzali u tri dana, a one na valjke digli. Radi toga u ono vrijeme u poštanskom uredu su bili 4 činovnika i 2 knjigonoše, a u brzajavnom uredu, koji je bio razdijeljen od pošte, 2 činovnika i 1 nosač brzajava. I u svim drugim državnim uredima bila je velika manjina činovnika, također u vojsci. Iz Boke nije moglo doći na Obalu hrane kao u naprijed, jer nije bio obalni saobraćaj.

Zabave su bile u »Slavjanski dom« i u »Srpsku čitaonicu«, a u pokladne dane u Kazalište Veljun za niži narod. Ondašnja kafana »Dojmi« nije imala prostora za zabave. Radničke zadruge, Banke, Sokoli, Vatrogasci, Izleti po Boki itd. nije obstajalo. Tada je obstajala Građanska glazba, ali po smrti učitelja Jerolima Fiorellia god. 1876. bila obustavljena za nekoliko godina. I tako je Kotor u ono doba bio u svemu od manjine. Grad na više mjesta nije bio ni popločan, a dućani u potpunom neredu, i u njemu se živjelo u mrtvilo. Godine 1890. prvi korak unapređenja Kotora bio je saobraćaj sa strane mora. »Austrijski Lojd«, parobrodarsko društvo u Trstu, »Ugarsko-Hrvatska« u Fiume, »Dubrovačka plovidba« u Dubrovniku i »Bokeška plovidba« u Kotoru. Tada su počeli dolaziti od pojedinih društava svakodnevno po jedna brza pruga Trst – Kotor i Fiume – Kotor, kroz 27 sati, a trgovačkih po 2 i 3 dnevno. Povećao se broj kočija, otvorio se saobraćaj Kotor – Cetinje. Država povisila broj činovnika pošte i brzajava i u svim ostalim uredima. Boka je postala ratna luka, Kotor je dobio »Eccellenza« i dva generala i veliki broj oficira. Kafana Dojmi se povećala i svako nekoliko bi došla Opera iz Italije. U gradu su bile tri glazbe: Građanska, Srpska i Vojnička. Godine 1908. osnovala se Hrvatska Bokeljska glazba, društva Srpska i Hrvatska radnička zadruga i ostala društva. Počeli su u Boku dolaziti veliki engleski, američki i njemački parobrodi. Izleti po Boki prigodom njihovih mjestnih svečanosti. Tada su počeli u promet automobili. Cetinje je dobilo inostrane Konzulate, prolaz inostranih vladara, i tako se razvio veliki saobraćajni prolaz između Kotora i Cetinja.

U Kotoru se povećao broj hotela, kafana i pivovara. U pivovari Laković svaki četvrtak svirala Vojna glazba, a u pivovari Račeta svake su-

Hrvatski dom- Kotor 1898

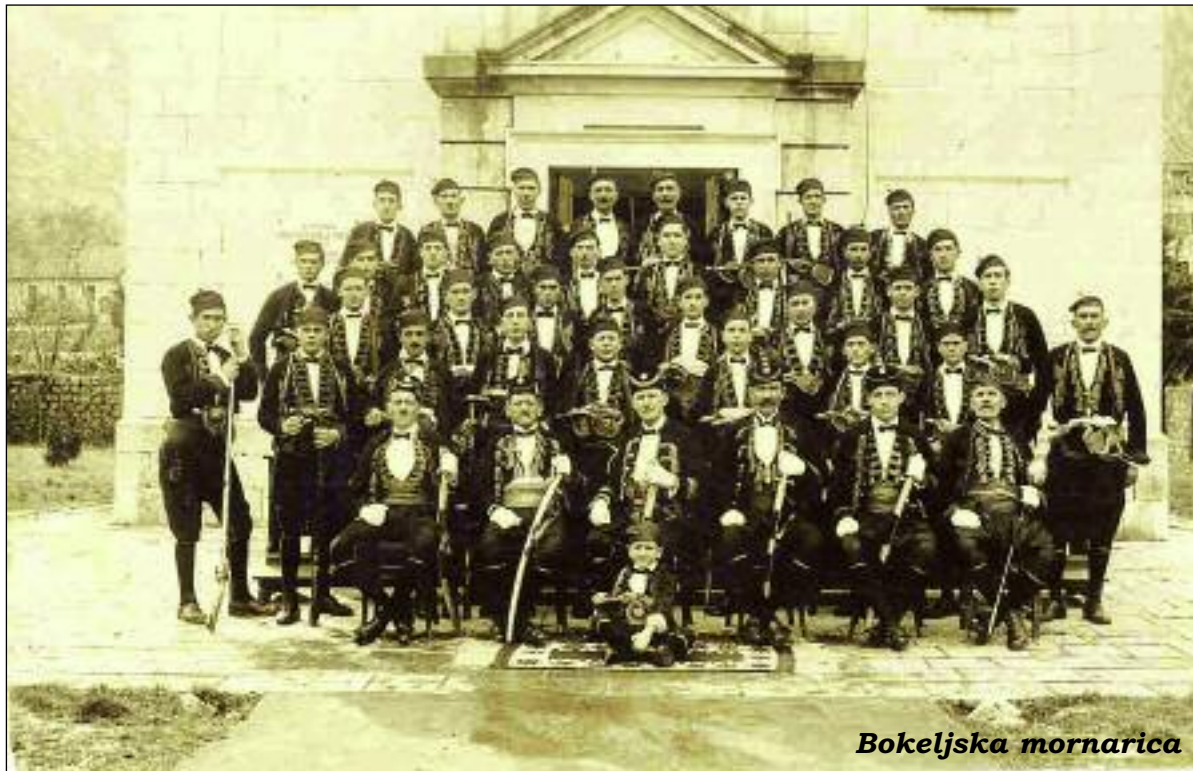
bote, u pivovari »Sarajevo« na Puč (alla fontana) tvornica sarajevskog piva bila je podigla ljetnu pozornicu, i šiljala pjevačice i plesačice i svaku večer se tu narod zabavljao. U nedjelju pred kafanom »Dojmi« od 11 do 1 sat koncerat Vojne glazbe, a u večer od 8 do 11 Građanske glazbe, naizmjenice sa drugim glazbama. Životne namirnice bile su niske cijene, da se moglo doditi hranu u najprvi hotel za 30 kruna mjesečno. Kotor se je tada podigao i bio na glasu radi raznovrsnih zabava, opernih koncerata poznate vrijedne Građanske glazbe, i izleti. U pokladno doba svake nedjelje maškarani Veljun u kafani »Dojmi«, Restauraciji Valtelini i u Jadranskoj kafani.

Osobito nezaboravni zadnji dan poklada. Triestinci koji su služili tri godine u vojsku, prozvali su ga »Cattaro per i suoi divertimenti é una piccola Parigi /mali Pariz/«, a Bečani »Cattaro das kleine Wien /mali Beč/«. Tako bi i i strani i svoj narod u njemu živio u najvišem raspoloženju i zadovoljstvu. Činovnici koji bi dobili premještaj pravili bi molbu da i u naprijed u njemu ostanu, a ako bi otišao opet do par godina bi se u njega povratio. Djegod bi se Kotoranin našao, a trefio se s onim koji je u Kotoru živio, odma bi se spomenuo na one vesele dane što je sproveo u Kotor. To se meni dogodilo u Trst i Zagreb, te su me bili opkolili i informirali se za neke građane i za kotorski život. Ko bi otišao ča iz Kotora, odnio bi sa sobom lijepu

uspomenu.

Kotor je tada imao 4.000 stanovnika, bio je jedan familijarni gradić i privlačio sve, jer je u njemu živjela kultura i gostoljubivost prema strancima, za dočekati i otpratiti. U ono doba ni jedan izlet nije došao na kotorsko pristanište da ih glazba nije dočekala, pak bili izletnici naši ili inostrani, zato je svako Kotor simpatizirao. Ovo životno raspoloženje je trajalo od

Bokeljska mornarica

1890. do 1914. godine, kada je Austrija zaratila, pala je tada crnogorska granica koja je bila Kotoru od pomoći. Diglo se nekoliko ureda, smanjio se broj činovnika i vojske. Onaj broj parobroda nije više dolazio, a od četiri glazbe spali smo na jednu. Nestala je ona vesela mladost koja se znala zabaviti i razveseliti građanstvo. Otišlo je iz Kotora preko 50 obitelji, a naselili se tuđi. Broj stanovnika je pao na 2.700.

Kotor je počeo da gubi onaj veseli život, pak smo se povratili na ovo prvašnje doba. Ali, sa vremenom se počeo opet penjati, ali nikad više onako, jer sadašnji naraštaj nije u duhu patriot za svoj rodni kraj.

Što se tiše građevina nije ništa napredovao prama drugim gradovima. U gradu, na položaje gdje su obstajale male kuće, podigle su se sljedeće palače: Ribica, Radić, Machin, Čučak, Stefanović, Komanda mjesta, Tomicich, Matković, Meneghello, i deset malih kuća povećali. Izvan grada, na desnoj i lijevoj strani grada 4 nove kuće i to kroz vrijeme od 70 godina, niti jedna na godinu. Drugi gradovi, osobito Dubrovnik, kroz 40 godina ogradili su između kuća i vila preko 3.000, to bi bilo 175 na godinu. Ali oni ne idu u tuđe gradove da grade i da kupuju kuće, jer su patrioti za svoj grad i drže se svoga kraja, a Kotorani koji su stekli blago u svom rodnom gradu, idu u tuđe gradove i tamo kupuju i grade i odseljavaju se iz svoga kraja. Kotorani su se raselili po raznim gradovima i najmanje ih ima u Kotor, a tuđi otimaju svoje mjesto. Tada se tuže da u Općinu kotorsku nema Kotorana, pak tako mora i da ide kada je većina tuđeg naseljenog naroda, a manjina Kotorana gubi od većine. I po takvim patriotima mora da tuđi zapovijeda gradom. To ostaje kritika na onim istim Kotoranima koji ne haju za svoj rodni kraj, pak mora da Kotor propadne.

(nastavlja se)

Kafana Dojmi 1905.

Adio meštrice od jezika naškoga

Usnula i vratila se vječno svojim Škaljarima, malom mjestu dobrih ljudi koje je voljela

Piše:

Dubravka JOVANOVIĆ

Profesorica Vesna Lipovac Radulović, romanista, dugogodišnji profesor na katedri za talijanski jezik na tadašnjoj Višoj pomorskoj, pa na fakultetu za pomorstvo u Kotoru, preminula je 13. veljače. Čujem joj, i tako bez zaborava sjajne misli, duhovite izreke, a sve sočnim jezikom i akcentom bokeškim.

„Ko se svoga jezika stidi, svoga jela, svojih užanci, taj sa karakterom ima problema“, kazala bi mi često uz kafu i neizbježni španjolet na taraci ispred kuće u Dobroti. Sve s nostalgijom za Škaljarima gdje se rodila u placunu Lujeva, kasnije Lipovca.

U toj velikoj kući punoj ljubavi u kojoj su none i dondovi govorili italijanskim i francuskim jezikom, Vesna Lipovac Radulović provela je djetinstvo uz mamu od Lujeva, sa talentom za umjetnost, i oca uglednog trgovca jedne od najbogatijih familija u Kotoru.

Okružena vrijednim starinama, salonom venecijanskim sa intarzijom od sedefa, slikama starih i novih majstora, najdraže su joj bile slike brata, velikog slikara i kipara Vaska Lipovca,

pa srebrnim predmetima, vazama starim egzotičnim, porculanom, rišeljeima, merlima i perlama kako je zborila.

„Poslije potresa pasala sam u Dobrotu, ali to nije isto. Veliko je otuđenje došlo. Nemaš kome reći dobro jutro niti videti poznato čeljade, moje Škaljarine dobre, male ljude, čije nadimke je u prste znala i sve se spremala da ih u knjigu stavi.“

Često smo se preslišavale. Od životinjskog carstva do duhovitih insinuacija, Škaljarini su joj bili neizbježna tema, počev od Galina, Kunijera, Kokota, Grinje, Pancete, Tri šešira, Ždreba, Mačeka, Rumbe, Migalica, Pijukala, Pićole, svih oriđinala, ljudi od svog posla i svog zanata, siromašnih u minula vremena ali ponositih, kako je govorila s neizmjernom ljubavi.

„Zavladao je Dubi jedan opšti divljaluk, kućo. Ko ne zna napraviti stol, urediti postelju, lijepo zamotati dar, okiti tortu, urediti boket, neka se ubije. Taj nema šuga i što će mu život“, riječi su tete Vesne, kako su je zvale generacije studenata i mladih prijatelja sa kojima se družila kao da im je godinama bliska.

Taj žal za minulim, strah da se topi tradicija, zaustavila je,

uz ogroman, desetogodišnji posao koji je na kraju stao u dvije knjige: „Romanizmi u Crnoj Gori-Jugoistočni dio Boke Kotorske“ i „Budva i Paštrovići“.

U crnogorskoj leksikografiji djelo Vesne Lipovac Radulović ima pionirski značaj, kazali su recenzenti njene dvije knjige, dr. Josip Jernej i dr. Valentin Putanec sa zagrebačkog Sveučilišta, kao i profesorica Ana Zloković sa kotorskog Fakulteta za pomorstvo.

Radeći godinama kao profesor-romanist, Lipovac je pasionirano obilazila Boku, razgovarala sa mještanima, bilježila i

svestrano verificovala značenja, etimologiju i izgovor davno usvojenih tuđica, koje su prije svega preuzete iz italijanskog jezika.

Riječnik romanizama obuhvata preko 5 hiljada riječi i izraza.

Jezik je Vesnu interesovao još kao studenticu jer se, kako mi je pričala, u kući u kojoj je rođena ali i u brojnim bokeljskim fameljama govorilo sa puno italizama.

Ko zna istoriju, govorila bi, zna da je Boka bila pod dominacijom Mlečana 375 godina, preko 100 godina pod Austrijom, kada je zvanični jezik bio italijanski. Normalno je da su romanizmi kod nas usvojeni i u govoru zadržani. Zato koltrina, i šugaman, kotula i pašabrod, šufigavanje i pontapet, spaven-tat i largat, kažin i karić, špacakomin, pitur, pompijer itd.

Potom je riječi kupila, baš tako je nazivala svoj rudarski posao u neposrednom kontaktu sa mještanima, obilazeći sva mjesta u Boki i to pretežno pješke, ili kao stoper, jer niko nije imao interesovanja ali ni mogućnosti da je vozi od mjesta do mjesta.

„To je bilo jako naporno. Išla sam kod brojnih zanatlija. Ukravala se u barke, gledala ribare kako love, tražila značenje pojedinih riječi i izraza, sve sa željom da i u poznim godinama stvara, ide i đira što je najviše voljela.

Vijađ mi je velika ljubav, još preko granice“, govorila bi.

„Najviše su mi mještani pomogli, objašnjavajući riječi i rečenice, jer sam smatrala da ako je riječ sama, izolovana, da ona nema nikakvu vrijednost. Tek ako je u rečenici onda riječ ima svoje značenje i svoje mjesto.

Obišla sam sva mjesta. Ne samo Kotor već i Tivat, Perast i oko 23 grbaljska sela. Od kuće do kuće. Tamo gdje nijesam naišla da je riječ potvrđena od najmanje petoro ljudi iz tog mjesta, nijesam je zabilježila.

Konsultovala sam i stare rječnike iz 1730. Kada sam boravila u Firenci na specijalizaciji, poznati italijanski lingvista prof. Đakomo De Voto mi je rekao: Imate sluha, smisla, ne gledajte po tuđim rječnicima, oslonite se na svoje uho, na ono što sami mislite da je dobro. Toga sam se pridržavala“, riječi su gospođe Vesne.

Jednom sam je pitala koji bi primjer iz njenog bogatog rječnika odabrala za objašnjenje mudrosti ovdašnjeg čovjeka. Ona mi je odgovorila:

„Jedan vrlo prost. Pitala sam jednog Paštrovića-imate li glagol ambisat se.

Odgovorio mi je: Imamo gospođo- Jedni umiru, drugi upiru i neće se svijet ambisat, biće dece. Ili glagol, riječ, grampatoduzeti tuđe. Imamo, taj bi grampa i majci koja mu hranu dava i okinio bi joj ruku zbog rukava.

To je za mene divno objašnjenje za te riječi. To su prave mu-

drosti naroda“.

U njezinim knjigama čitalac može vidjeti i naučiti kada se u Boki prikazao prvi film ne kopajući po arhivu, kako je narod živio građanskom kulturom, kako se oblačio i pratio svjetsku modu, kakvi su bili običaji, maškarade, plesovi, balovi, slave, fešte. Nešto u odlomcima ostalo je danas. Mnogo toga je palo u zaborav.

„Evo vam danas oburdavaju čitava brda, mijenjaju reljef, potpuno devastiraju obalu, ja ne znam čemu nam more služi.

More je prirodni put a mi niti lovimo niti plovimo, rezignirano će pred sam kraj života. I odmah duhovito nastavlja, samo malo banjamo da ne kažem prosto. Komunalni nered na svaki kantun a u stari Kotor škovacin je bio važna persona da se održava čistoća grada, piceferaj da pali svijetla po gradu. Policioti su bili. To su vam komunalni redari koji su održavali red, za mali prestup išlo se u karaklak –zatvor“.

Tako je pričala i slike vraćala gospođa Lipovac ogorčena na one ljude koji ne poštuju svoj dom, grad, svoju državu i njene simbole, kao da je tuđe bolje, pametnije.

„Oni koji ne poštuju svoj jezik za mene nijesu karakteri. Pođu u Beograd pa im je sve belo i lepo, pođu do Zagreba i kajkaju, to su jadovi i tu karaktertera nema. Vjerujem da će se sa mnom složiti svako ko dobro misli“.

Knjige njene dobru i pravu misao nose. U Italiji, čiji je počasni građanin, na Univerzitetu u Breši prevodi se djelo Vesne Lipovac Radulović za nove čitaoce, za nezborav kraja, jezika i ljudi. Nije slučajno što joj je knjiga romanizama u Boki sa noćnog kantunala pala na dan prije vječnog života.

Nenametljiva slikarica Boke

Tiho, kako je i živjela, napustila nas je slikarica Melita Šojat - Bošnjak 26. veljače ove godine

Piše:
Željko BRGULJAN

Rodila se 20. veljače 1917. u Zagrebu. Diplomirala je na Državnoj umjetničkoj akademiji u Zagrebu 1939. u klasi prof. Vladimira Becića, na kojoj su joj predavali velikani hrvatskog slikarstva: Mujadžić, Kljaković, Babić, Krizman, Hegedušić, Šulentić. Nakon završene akademije radila je kao likovni pedagog na Realnoj gimnaziji u Varaždinu, a od 1944. do umirovljenja (1970.) kao crtač u Zavodu za povijest medicine Medicinskog fakulteta u Zagrebu, kao suradnica dr. Andrije Štampara. Godine 1944. udala se za slikara Antuna Šojata, rodom sa Prčanja. Od 1946, provodeći ljeta u suprugovom zavičaju, s velikom ljubavlju slika Bokeljske motive, koji će, u desetljećima koji slijede, postat okosnicom njena slikarskog opusa. Suradnik je u HAZU-ovim istraživanjima otoka Suska, istraživanjima Medicinskog fakulteta na Braču, Hvaru i u Sinjskoj krajini i dugogodišnji suradnik Etnografskog muzeja u Zagrebu. Bavila se ilustriranjem knjiga. Bila je član-osnivač LIKUM-a te član HDLU-a i „Društva hrvatskih

intelektualki“.

Među slikarima koji su diskretno gradili suvremenost hrvatske umjetnosti Meliti Bošnjak pripada posebno mjesto. Iako nenametljiva i skromna u nastupima njene smo slike prepoznavali i pamtili. Izdvajale su se svojom individualnošću, istinskom modernošću doživljaja i uvjerljivošću izraza. (dr Tonković, izložba u Galeriji Ulrich, Zagreb 1989). Posebno je bokeljske motive na velika vrata uvela u svoj opus te nam iz niza ulja i gvaševa, sezanišćki moduliranih konglomerata bokeljskih kuća i magazina,

baština i mandrača te mrtvih priroda (s predmetima iz kuće Šojatovih) podarila antologijska djela.

Melita Bošnjak prvi puta boravi na Prčanju 1956. Svoj prvi susret s bokeljskim kamenim vrletima teško je doživjela. Naviknuta na širinu horizonta bokeljska je brda u početku osjećala kao prijetnju. No, uskoro je taj snažni pejzaž ne samo prihvatila već i posvojila i zavoljela. Srodila se s Bokom i ona joj je postala nepresušnim izvorom slikarske inspiracije. Provodeći ljeta na Prčanju slikala je s tarace obiteljske kuće Šoja-

tovih stjenovita brda koja su se uzdizala nad zaljevskim morem. Potom, lutajući kotorskim zaljevom bilježila je svojim kistom kuće i baštine starog Prčanja, magazine i mandračke ribarskog Mula, usamljene palače pod kamenim bedemima Dobrote, nizove kuća nad pontama Lepetana, konglomerate kotorskih kuća... Katkada je tražila inspiraciju van Kotorškog zaljeva zaputivši se, u pratnji supruge Antuna Šojata, barkom prema Krtolima i drugdje. Zaljev je postao i ostao njenim svijetom. Slikala je Melita Bošnjak vrlo uspješno motive zagrebačke okolice, Zagorja i Prigorja, potom osunčane dalmatinske krajolike (posebno Brač, Korčula, Počitelj i Primošten) pa egzotične motive od Makedonije do dalekog Egipta i druge. No, bez sumnje je glavna njena inspiracija i najveća ljubav bila Boka kotorska. Zajedno sa suprugom Antunom Šojatom uvela je bokeljske motive u hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća te nas obogatala nezaboravnim djelima.

Melita Bošnjak nas je tijekom dugog životnog puta darivala mnogim darovima: talentom svoga kista, plemenitošću svoga duha, bogatstvom svoga srca... Pamtiti ćemo je po izuzetnoj inteligenciji i profinjenoj duhovitosti, po lijepoj manijeri, po veselju koje je širila, a nadasve po umjetničkom djelu koje je za sobom ostavila. U vremenu koje će neprekidno teći Melitini portreti bokeljskih kuća tajanstveno će nas promatrati sa zidova nekih novih kuća i podsjećati na njen talent i ljubav koju je gajila prema Boki. Zato, i kada ne bude više onih koji su je poznavali, Melita Bošnjak neće nestati u tami zaborava nego će živjeti neugasivim životom trajnog spominjanja.

Ilija MITIĆ

1. veljače 2009. preminuo je istaknuti hrvatski pravnik, povjesničar i znanstvenik Ilija Mitić.

Rođen je u mjestu Muo kraj Kotora 1921. Potomak je kapetana Jankovića koji je svojim jedrenjakom donio zemne ostatke Blaženog Gracije na Muo. Osnovnu i srednju školu polazio je u Dubrovniku, a diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1949. godine. Uz pravnički rad istraživao je dubrovačku pravnu povijest. 1958. prelazi u Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Dubrovnik, današnji Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, gdje je kao znanstveni savjetnik djelovao do umirovljenja 1987. Doktorirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1970. Doktorska disertacija "Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnika" objavljena je kao knjiga 1973. Iste godine nagrađen je Nagradom Grada Dubrovnika za znanstveno-istraživački rad. Autor je preko 200 znanstvenih i stručnih radova, a zasigurno mu je najznačajnije djelo knjiga "Dubrovačka država u međunarodnoj zajednici od 1358. do 1815." Kao najistaknutiji poznavatelj dubrovačke državno-pravne povijesti, doktor Ilija Mitić upravo je 1358. uzeo kao kamen međaš u političkoj povijesti Republike. Naime 18. veljače 1358. sklopljen je Zadarski mir, čime je ugarsko-hrvatski kralj Ludovik I. pod svoju vlast vratio cijelu Dalmaciju, a Mletačka Republika odrekla se posjeda cijelog dalmatinskog kopna i svih otoka od Kvarnera do Drača u Albaniji. Dalekosežni plod tog mira je i početak Dubrovačke Republike koja upravo Zadarskim mirom slavi svoj stvarni rođendan. Isto tako, kao pravnik, Ilija Mitić smatrao je kako je Dubrovačka Republika postojala sve do Bečkog kongresa 1815. budući da se u skladu s međunarodnim pravom ne priznaju akti aneksije prije sklapanja mira. Smrću doktora Ilije Mitića hrvatska povijesno-pravna znanost izgubila je jednog od svojih doajena i neumornog proučavatelja povijesti državnosti Dubrovačke Republike. Ispraćaj Ilije Mitića bio je 6. veljače na groblju Boninovo, a pogreb istog dana na mjesnom groblju na Mulu kod Kotora.

KOTORSKE BOTUNADE

Šinjorina Seka

Piše:

Vlasta MANDIĆ

Luce: Bepo, jesi li se to povampirio. Što vardaš po kući? Teke su 2 ure u jutro! Utuli radio, ne daš mi spat. Đavo od čovjeka.

BEPO: Lako je tebi kada spavaš s uha na uho.

Luce: Okle lako!? Jednu noć buncaš, udaraš se nogama, mlatarraš rukama, kalaješ sve po spisku. Drugu noć hrčeš i od tvoga hrkanja ne mogu spat. Noćas sam malo utvrdila i opet me budiš.

BEPO: Ne hrčem ja nikada. To se tebi prištampalo.

Luce: O moj Bože, sada i lažem. Da znaš, zvat ću onoga maloga od Pera, koji radi na radio „Promaja“, da dođe i da te snimi.

BEPO: Ma kako samo možeš zaspat, kada okolo sve gori.

Luce: Jao meni, đe gori? Brzo, brzo zovi pompjere.

BEPO: Luda ženo, ne gori vatra oprave. Veliki su lampi od problema na svaku bandu. Eto to ti je. Slušaj, slušaj što zbori radio.

„Dobro jutro dragi slušaoci, gong je označio tačno 2 sata, poslije ponoća. Evo prvih, freških vijesti. Početak ovogodišnje turističke sezone na našoj rivijeri, koji očekujemo sa strahom i neizvjesnošću zbog globalne ekonomske krize, obilježen je velikim bulikanom, na naš već poznati način. Građevinski radovi se odvijaju na svim turističkim kantunima, niti da je počeo septembar, a ne, eto ga na, maj. Perfin, plaže su prerovane, pretumbane uzduž i poprijeko i to više

niko ne može sastaviti. Pošto je kod nas normalno „baci bilo što đe prije stigneš i đe ti je lakše“, a da niko nikoga ne udri po rukama, iz mora vire ostaci armaturnih mreža, žica, komadi asfalta, betona, perfin šporeta, frižidera itd. Direktor francuskog turoperatora Moris Ševalije, koji 15. aprila dovodi grupu od 150 turista, doživio je konvulziona i pao u afan, kada je ispred hotela vidio da se izvode teški građevinski radovi. Ulice i prilaza moru trenutno nema, sve je raskopano, postavljaju se cijevi za struju i vodu, tako, ko god je ušao u hotel iz njega više ne može izaći do početka juna...

Luce: Utuli radio smjesta. Đavle od čovjeka, sada ni ja više ne mogu spat.

BEPO: Što te briga, oli ćeš ti platiti odštetu jadnim Francuzima.

Luce: Fotalo me. Ko da smo najsuludniji narod na svijet. Sami sebi činimo štetu. Sječaš li se prošloga ljeta? Nije se moglo pasat ni putem ni trotoarom. Rabotalo se na svu prešu.

BEPO: Kako se ne sjećam. Ja i Tomo smo sjedali na šentadu i gledali turiste iz Dubrovnika kako se prevrću preko gomila ploča na trotoaru. Umirali smo od smjeha kad je jedna baba, malo mlađa od tebe, digla sve četri u vis.

Luce: Što će meni ova parlatina s tobom. Nemoj me zanovjetat. Ja idem spat, a ti kako očeš.

Gracija: Evo će 6 ura, idem vanka, a do tada će otvoriti Dom penzionera.

Luce: Tamo ti je i mjesto. Zalključaj vrata i nemoj izgubit

ključ!

Gracija: Bro jutro Krsto! I ti si poranio!?

KRSTO: Nisam oka zatvorio. Marijeta je cijelu noć hrkala, fišćala, vikala, svađala se. Ništa mi drugo nije preostalo nego da se obučem i učinim jedan đir.

Gracija: Kako je to ružno kada ne možeš zaspat od hrkanja. Nego, eno je otvoren Dom penzionera, alamote na kafu.

KRSTO: Komodaj se... Kamarijere, dva kapucina!

Gracija: Što ima novoga?

KRSTO: Nema ništa novoga, a sve je novo. Samo pulitika i kriza. Više novine ne čitam, sav se isprepadam. Ako se ubijaju milijarder, što mi od naše mižerije treba da činimo?

Gracija: Što da radimo? Da uživamo, eto što. Nema nam što propanut, a za mrvu kruva vazda ćemo imat. Više nam i ne treba. A, znaš, teško da će i kriza kod nas uspjet? Ja ti imam ričet. Okrenimo se prirodi. Čini šetnju preko Vrmca, vataj frešku ariju penji se na san Đovani da ti muskulatura ojača. Pođi do Troice preko Plazna. Tamo ti sada ima šparoga, žučenicice i čučega... Eto, mjesec dana da imaš verđure alamaka.

KRSTO: Nećemo ni toga imat, kako je krenulo. Na jutrošnje vijesti su rekli da će se gradit atomska centrala u Albaniju, precizo na Skadarskom jezeru. Ma možeš zamisliti tu faćendu. Znaš li ti, Gracija, đe mačka ide za učinjet kakarelu.

Gracija: Vazda traži čisto mjesto, neće bilo đe.

KRSTO: Tako će i ovi globalisti, imperijalisti, furbaristi

učinjet kakarelu tačno u Skadarsko jezero i sprovođit će je preko Bojane u naše plavo, bistro more.

Gracija: Kako jadan ne bio? A naš regionalni vodovod? Ma nema od toga ništa. Nismo ni mi vesla sisali. Za kojega matranka nas drže.

Kamarijere: Bogami i ja sam čuo tu novitad. Oni od G-8 traže 1100 atomskih centrala, perke sve mora da sija. Neće naši to dat. A i za to izgradit treba vremena. Fala Bogu stigla je kriza pa ćemo se svi vratit na šterike i drva. Nemojte mi se sekirat.

KRSTO: Baš me smirio, ako ćemo lagat. Ko da je on od neke šijence. Danas svako sve zna.

Gracija: Evo ga ulazi naš vječiti študent Emilijo.

KRSTO: Koji su tebi jadi, pa si uranio?

Emilijo: Dozvoljavate da Vam se pridružim, ukoliko vam nisam na smetnji.

Gracija: Uvijek si pun đentilece i finih manira.

Emilijo: Što ćemo, šjor Gracija, ako se vrijeme mijenja ne moram i ja. Onu mrvu đentilece morao bi svako imat. Nego, evo već mjesec dana ne mogu zaspat od briga.

Gracija: Ko ti doma hrče?

Emilijo: Znae dobro, šjor Gracija, da ja doma sam živim. Nema ko da mi hrče.

KRSTO: Nećemo se sada zaklet. Možda nekad mala ptičica uleti u kočetu?

Emilijo: Nije mi ulećela ptičica nego mi je stigla SEKA.

Gracija, KRSTO: O, o, finalmente da se i ti malo omrsiš. Baš nam je mило i drago. Više ti je i vrijeme.

Emilijo: A je li i Vama stigla SEKA?

KRSTO: Mi smo oženjeni ljudi, u godinama. Ne ludijaj.

Gracija: Emilijo, jesi li to pomislio na onu plavu ptičicu iz Amerike, koja nam dolazi ovoga ljeta na Jaz u Budvu. Ima isturenu provu i krmu, a komandni most joj je vazda

pun mladih oficira.

KRSTO: Imaš pravo. Ne zove se SEKA. Čini mi se da se zove Pamela. Kakva ženska! Valja za tri.

Emilijo: Vidi se da ste injoranti. Ne čitate ni naše, ni svjetske novine. Pamela će nam uzet dosta para, a SEKA će nam uzet sve što preostane.

KRSTO: To onda nisu ženske, nego aždaje!

Emilijo: Nećemo se više šaliti. Stvar je ozbiljna. Gospođica SEKA nam je Svjetska ekonomska kriza, eto vam ga na.

KRSTO: Znamo mi za krizu. Eto Gracija ima rješenje. Preporuča nam da idemo od Vrmca, preko Troice, pa kanicama do Njeguša, preko Zalaza se spuštiti u Ljutu i usput nabrat žučence, šparoga i čučega.

Emilijo: Sa tom spizom ne biste izdržali ni sedam dana, plus što bi vam jezik došo do koljena. Niste vi naučili na te rote. Vama je od Šuranja do Pazara i od Gurđića do Luže najviše što možete učinjet. Razmišljam kako da se spasimo i zato ne mogu da spavam. Činim jedan plan kako da preživimo.

Gracija: Ti imaš plan, a Amerika još nije učinjela plan. Svako je svakome dužan. Kapitalizam je krolao. Juče mi je Špiro reko da je ovi novi prežidende od Amerike sakupio stručnjake iz cijeloga svijeta i zaključao ih u sobu. Niko ne može vanka dok ne smisle kako da se izađe iz ove bruke-krize. Oni su nam to i natovrljali na leđa, reko mi je Špiro.

KRSTO: Ovo mi je prvi put da

čujem da neko pravi plan za preživljavanje krize.

Emilijo: Ja je mirišem da je blizu i zato moramo biti atento! Evo ovako. Vitalni problem ove naše planete u budućnosti je voda i hrana.

KRSTO: I vazduh.

Emilijo: I vazduh, tačno. Mi toga možemo da imamo za doma i za izvoz. Dunkve, cijeli sjever da se vrati na imanja, livade, polja, katune i neka podiže krda i krda stoke. Ima izvorske vode, sočne trave i čistog vazduha. Rekuperat će se i ljudi i stoka. Cijeli jug da se vrati na more. Koće, barke, brodovi, sve što plovi neka krene u lov na ribe. Dosta je više toga da nam Talijani love našu ribu. Sva primorska polja zasadi agrumima, verdurom i cvijećem. Maslinjake obnoviti i posaditi nove. Ako se prihvati i realizuje moj plan onda nastaje blagostanje. Imamo za doma i za izvoz. Nećemo čekati da nam neko da, već ćemo imati svoje, na svojem. A izvoz ćemo naplaćivati u zlatu jer u sretnu Evropu nema čiste vode, vazduha, prirodne hrane. To su naše velike mogućnosti.

Gracija: Živio govornik!

KRSTO: Dolje govornik! Vidi se da si vječiti študent, da si se sav zabio u libra. Ne znaš što se na dvor čini. Preduzeća propadaju ali radnici svi idu na posao. Omladina ne izlazi iz kola, a dane i noći provodi u kafiće, diskoteke. Ko će rabotati? Ko će sprovesti taj tvoj plan?

Emilijo: Od mene je i ovo dosta. Smislite i vi nešto!

Tako smo nekad zborili

prištanpat – učinjeti se
pompjer – vatrogasac
bulikan – bruka
utuliti – ugasiti
kamarijer – konobar
mižerija – sirotinja
perke – jer
šijenca – nauka

kočeta – krevet
inJORanti – neznalice
spiza – hrana
lampi – vrućina
krolat – propasti
atento – pažnja
rekuperat – obnoviti, popraviti

Priradio:
Tripo SCHUBERT

Hrvatski svjetski kongres

24. 03. do 27. 03. 2009. Hrvatski svjetski kongres održao je svoj redoviti sastanak Središnjeg odbora u Dubrovniku. Ovo je prvi put da je krovna hrvatska iseljenička udruga, na poziv dubrovačkog biskupa mons. Želimira Puljića, održala sastanak u Dubrovniku.

Na svečanom otvaranju sudionike su pozdravili županica Dubrovačko-neretvanske županije Mira Buconić, član poglavarstva grada

Dubrovnika Đuro Market, voditeljica podružnice HMI Dubrovnik Maja Mozara i biskup dubrovački mons. Želimir Puljić.

Ispred Hrvatskog građanskog društva Crne Gore nazočili su tajnik Tripo Schubert i povjerenik HGDCG za RH Krunoslav Težak.

Program je bio zaista bogat.

- Iz radnog dijela sastanka izdvajamo usvajanje programa i strategije rada HSK za buduće razdoblje. Rad HSK biti će zasnovan na redovitim projektima koji će se održati u suradnji s ustanovama u Republici Hrvatskoj. Od aktualnih projekata svakako su na prvom mjestu Hrvatske svjetske igre (HSI) gdje HSK ima ulogu organizatora i s pravom opet očekuje pokroviteljstvo Vlade Republike Hrvatske. Novi projekt je suradnja sa Hrvatskom biskupskom konferencijom za Susret hrvatske katoličke mladeži 2010. godine, za koji HSK preu-

zima ulogu animatora i posrednika u Izvandomovinstvu. Ostali bitni projekti i djelatnosti HSK su: održavanje godišnjih gospodarskih konvencija, utemeljenje studijskog centra za istraživanje Izvandomovinstva, prikupljanje podataka o udjelu Izvandomovinstva u Domo- vinskom ratu, projekt virtualnog mentorstva, djelatnosti u Ujedinjenim narodima, utemeljenje Saveza hrvatskih studenata svijeta i izdavačka djelatnost. HSK će se također zauzimati za mogućnost dopisnog glasovanja za Hrvate izvan RH, izmjenu postojećeg zakona u kojem se Hrvati bez državljanstva smatraju strancima te uspostavljanu izravnih zrakoplovnih veza između Hrvatske i Sjeverne Amerike (Australije). Uz sve navedeno jedna od glavnih zadaća HSK je posredovanje u mnogim pitanjima koji su u interesu RH i Hrvata diljem svijeta, izvijestio je Jure Strika, tajnik HSK.

Kao sastavni dio ovog sastanka, i na poziv Hrvatskog građanskog društva iz Kotora, sudionici Središnjeg odbora posjetili su grad Kotor i druga mjesta Boke kotorske. Ovim posjetom HSK je službeno primio HGD u članstvo HSK. Osim predstavnika HGD-a, sudionike sastanka dočekali su predstavnici hrvatskoga Konzulata u Kotoru i mons. Ilija Janjić, biskup kotorski.

HGD je upriličio posjet kulturno povijesnih spomenika Kotora i Perasta, kao i svetištu Gospa od Škrpjela, uz obilazak brodićem Boke, „zaljeva svetaca“.

Predsjednik HGD dr. Ivan Ilić je upoznao nazočne sa radom društva i aktualnom položaju hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Održana je i radna večera sa političarima vodećih hrvatskih stranaka u Bosni i Hercegovini (HDZ BIH, HDZ 1990, HSP). Gosti su izlagali o trenutnom političkom i društvenom stanju i pozvali HSK na suradnju, osobito u lobiranju. Dogovoreni su konkretni koraci koji bi stranim političarima mogli pomoći pri boljem razumijevanju položaja hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini.

Želimir Kužatko, počasni član PBV-a i HŽD-a (Počasni bleiburški vod i Hrvatsko žrtvoslovno društvo) izvijestio je sudionike sastanka o pojedinostima o najnovijim otkrićima masovnih grobova u Sloveniji (Huda jama, Barbarin rov). Iste večeri prof. dr. Hrvoje Kačić govorio je o stradanjima nedužnih civila na otoku Daksu u II. svjetskom ratu.

Zadnjega dana upriličen je okrugli stol sa predstavnicima državnih ustanova Republike Hrvatske. Sudjelovali su predstojnik Ureda predsjednika Hrvatskoga sabora dr. Mišo Munivrana i načelnik Samostalne službe za Hrvate izvan RH pri MVPEI Petar Barišić.

Glavni zaključak ovog susreta je da bi sve uprave i službe koje se bave izvandomovinstvom trebale biti stavljene pod okrilje jednog vijeća koje bi koordiniralo i nadziralo njihovo djelovanje. Ovakav potez bi povećao efikasnost rada i osigurao bi potrebno umrežavanje.

Kao i svake godine, dodijeljena su priznanja HSK za poseban doprinos u povezivanju domovine i hrvatskog izvandomovinstva. Priznanja su primili dr. Mišo Munivrana, predstojnik Ureda predsjednika Hrvatskoga sabora, profesor Mario Viscovich - dugogodišnji predstavnik HSK u UN-u, obitelj Ivana Curmana iz HSK Kanade te gospođa Dragica Jelić.

Spomenimo još da je u Dubrovniku prof. dr. Šimun Ćorić predstavio svoju novu knjigu "Žuta neman zavist" u nazočnosti brojnih prosvjetnih djelatnika i uzvanika.

Gostovanje u emisiji Lijepom našom

2. 03. 2009. U emisiji "Lijepom našom" snimanoj 2. travnja u Grudama - Konavli, predsjednik HGDCG dr. Ivan Ilić uručio priznanja uglednim prijateljima društva iz Dubrovačko neretvanske županije. Snimanju su nazočili tajnik HGDCG Tripo Schubert, povjerenik HGDCG za Hrvatsku Krunoslav Težak i počasni član HGDCG iz Dubrovnika Željko Filičić.

Sastanak HNV

7. 04. 2009. predsjednik HGDCG dr. Ivan Ilić nazočio je sastanku Hrvatskog nacionalnog vijeća, na kojem je diskutirano o radu vijeća i aktualnoj problematici suradnje. Dogovoren sastanak dr. Ilića, predsjednika HNV Miroslava Marića i urednice Hrvatskog glasnika Tamare Popović, koji je održan 9. 04. 2009. u prostorijama HGDCG, i na kojem je razmatrana dalja suradnja.

Humanitarni koncert

11. 04. 2009. organiziran je koncert „Nostalgija“ u prepunoj sportskoj hali u Igalo, a u povodu 30 godina od katastrofalnog zemljotresa, nestanka hotela „Boka“ u Herceg Novom i 30 godina snimateljskog rada.

Član Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, podružnice Herceg Novi, Zdravko Ponorac, snimatelj RTV Crne Gore, obolio je od opake bolesti. Liječen je na specijalnoj klinici u Parizu. Ljekari mu nisu davali velike šanse. Zdravko je velikom voljom i nekim čudnim okolnostima pobijedio bolest. Vratio se izliječen, ali su ostale velike financijske obveze prema Klinici, koja je ljudski postupila, dozvolila mu da se vrati kući, uz njegovo obećanje da će im uskoro vratiti dug. Odlučio se na organiziranje humanitarnog koncerta, znajući da će mu svi oni kojima je on, dok je bio aktivan u svom poslu, pomagao i činio usluge, pomoći da sakupi neophodna sredstva za pokriće troškova liječenja.

HGD CG je suorganizator ovog koncerta, zajedno sa Crnogorskim Društvom za borbu protiv raka i NVO „Sunčev zrak“ iz Herceg Novog.

Vijest o koncertu se brzo širila Bokom, prijavio se veliki broj glazbenika, estradnih umjetnika, glazbenih grupa, Kulturno umjetničkih društava, mažoretki i svih onih koji na bilo koji način mogu pomoći ovoj plemenitoj i humanoj zamisli. Spomenimo samo neke: VIS „Tri kvarta“ i „Vera Kruz“ iz Kotora, Edita Brakan Slabi iz Tivta, Rambo Amadeus i grupa „Radioaktivni otpad“, VIS „Egzodusi“, KUD „Igalo“, „Sloga“, „Ilija Kisić“ i dr. iz Herceg Novog, mjesna glazba iz Herceg Novog i Đenovića, Klapa „Stari kapetan“ i mnogi drugi.

Prijem u povodu ulaska u NATO

16. 04. 2009. predsjednik HGDCG dr. Ivan Ilić nazočio je prijemu koji su organizirali veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori dr. Petar Turčinović i veleposlanik Albanije u Crnoj Gori, u povodu ulaska Hrvatske i Albanije u NATO.

Gosti sa Jelse

16. 04. do 18. 2009. Hrvatsko građansko društvo pripremlilo je program obilaska znamenitosti Kotora i Boke grupi profesora sa Jelse, u sklopu njihovog studijskog putovanja.

Kada dođem Tivtu gradu

Priredile: Ljerka Sindik i prof. Marina Baštašić

Nakon obilaska kulturnih znamenitosti Boke članovi zbora sv. Roko iz Lumbarde sa Korčule održali su u istoimenoj crkvi u Donjoj Lastvi Uskršnji koncert u organizaciji HGD-a, podružnice Tivat.

Koncert je započeo kratkim predstavljanjem zbora i blokom Uskršnjih pjesama koje su posjetitelje ostavile bez daha. Na poziv dirigenta tijekom drugog bloka kojeg su sačinjavale klapske pjesme nazočni su se pridružili klapi

u pjevanju. U trećem bloku se ponovo predstavio zbor sa popularnim dalmatinskim pjesmama. Svi su bili oduševljeni izborom pjesama i izvedbama zbora i klape, a sudionici koncerta dočekom koji im je priređen. Don Ivo Ćorić, župnik u Donjoj Lastvi, je omogućio da se u konobi župne kuće priredi prigodno čašćenje za sudionike koncerta. U konobi se nastavilo druženje uz svirku i pjesmu do kasnih sati.

Tripundanski bal

U prošlom stoljeću, prilikom održavanja Tripundanskih svečanosti kotorski puk je priredivao Tripundansku večer ili Tripundanski bal. Ta zabava se održavala u legendarnoj ka-

HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO CRNE GORE
POORUŽNICE U KOTORU, PODGORICI, TIVTU I HERCEG NOVOM

organiziraju

USKRŠNJE KONCERTE

18. APRILA 2009. u 20,00 sati
CRKVA SV. ROKA U DONJOJ LASTVI
Učestvuje zbor Sv. Roka iz Lumbarde sa Korčule

30. APRILA 2009. u 20,00 sati
KONCERTNA DVORANA VIDA MATJAN U KOTORU

01. MAJA 2009. u 19,00 sati
DOM KULTURE MALESIJA U TUZIMA

02. MAJA 2009. u 19,30 sati
GALERIJA „JOSIP BEPO BENKOVIĆ“ U HERCEG NOVOM

vani „Dojmi“ izvan gradskih zidina, uz bogat zabavni program, lutriju i igranje tombole. Goste je zabavljao poznati glazbeni sastav: Antun Homen na klaviru, Đorđe Usmiani na violini, Pero Cuca na trubi i Tripo Đurašević, kontrabas.

Drugi svjetski rat je prekinuo ovu lijepu tradiciju, a nakon rata komunistički režim nije dozvoljavao održavanje ovakvih i sličnih zabava, koje su bile vezane za crkvene svetkovine.

Trebalo je preko pola stoljeća da se ova zabava obnovi. Hrvatsko građansko društvo je 08. veljače 2003. godine organiziralo prvu Tripundansku večer u restorani „Elass“ u Dobroti, uz medijsku i financijsku podršku HRT i Hrvatske gospodarske komore.

Goste je zabavljao VIS „Vela Luka“, a od domaćih glazbenika treba pomenuti mladu pjevačicu Ninu Petković, iz Tivta i rok grupu „Incident“ iz Herceg Novog, a voditelj je bio Branko Uvodić.

Naredne godine ova svetkovina se održala u hotelu „Fjord“ u Kotoru, 06. veljače. Goste je zabavljao Ćiro Gašparac i Željko Puntijar i grupa „Tri kvarta“, uz voditeljstvo Branka Uvodića.

U 2005. godini zabava je održana ponovo u restoranu „Ellas“, uz učešće VIS „Kumpanji“ iz Blata na Korčuli i Branka Uvodića.

Tripundanski bal u 2006. godini je održan u hotelu „Fjord“. Goste su zabavljali Vinko Coce i VIS Tri kvarta, voditelj je bio Branko Uvodić.

U 2007. godini hotel Fjord nije mogao udovoljiti zahtjevima organizatora, pa je Tripundanski bal održan u institutu „Vrmac“ na Prčanju. Gostovala je klapa iz Dubrovnika „Ragusa“, pa je, uz sudjelovanje VIS Tri kvarta i gostiju Marine Cuce i Poly Gjurgjevića, stvorena lijepa atmosfera.

U 2008. godini organizator je odlučio organizirati Tripundanski bal u hotelu „Teuta“ u Risnu. Sala je bila mala da primi sve zainteresirane, a za dobar štimung pobrinuo se „Slavo-

nija“ bend, VIS Tri kvarta, klape „Bokeljski Mornari“ i „Bisernice Boke“. Voditeljica programa je bila Dolores Fabijan.

Ove godine, Tripundanski bal se organizirao na Valentinovo, 14. veljače, ponovo u hotelu Teuta u Risnu. Goste je zabavljao kvartet „Kratki spoj“ iz Pupnata na Korčuli, a gosti su bili puhački kvintet „Simply brass“ iz Zagreba i VIS „Lungo mare“ iz Kotora. Turistička Zajednica grada Zagreba je za svaku damu obezbijedila licitarsko srce, a mnogi sponzori su svima priuštili bogatu lutriju.

NATO-OVA ZASTAVA NAKON 19 GODINA I U HRVATSKOJ

Još jedan cilj

Pred više od stotinu državnih, političkih i vojnih uzvanika te brojnih diplomatskih predstavnika, a u nazočnosti predsjednika Republike, Vlade i Sabora Republike Hrvatske, NATO-ova zastava zavijorila se 7. travnja ispred zgrade Ministarstva obrane. Tako je 28. članica Sjeveroatlantskog saveza na simboličan način odaslala zahvalu za 19 godina iščekivanja koje je simbolično okrunjeno punopravnim članstvom na 60. obljetnici NATO-a.

- To članstvo naše zemlje treba shvatiti kao početak, a ne kao kraj procesa, poručio je predsjednik RH Stjepan Mesić, podsjećajući da je Hrvatska do punopravnog članstva morala zadovoljiti brojne standarde i kriterije. Iskristio je prigodu zahvaliti svima koji su dali svoj doprinos da članstvo u jednoj od dvije tako željene međunarodne organizacije postane dijelom hrvatske stvarnosti, a to su hrvatski branitelji, pripadnici Oružanih snaga, diploma-

cija, zakonodavna i izvršna vlast, prijateljske zemlje koje su pomagale, mediji i građani.

Mesić je poručio da članstvo u NATO savezu „možemo shvatiti kao vlastitu prednost, ali nikako nauštrb drugih“. I premijer i predsjednik u svojoj izjavi za medije dotaknuli su se aktualnog stanja u pregovorima s Europskom unijom, držeći da je Hrvatska od dva vanjskopolitička cilja jedan ostvarila, a na putu je da to bude i s drugim.

KOALICIJA MILA ĐUKANOVIĆA OSVOJILA 48 MANDATA

Apsolutna pobjeda

Koalicija Europska Crna Gora premijera Mila Đukanovića osvojila je na prijevremenim parlamentarnim izborima u Crnoj Gori apsolutnu većinu i izborila 48 mjesta u budućem sazivu parlamenta koji broji 81 zastupnika.

Socijalistička narodna partija dobiva 16, Nova srpska demokratija osam i Pokret za promjene pet mandata. Tri albanske liste u posebnoj su jedinici osvojile po jedan mandat (Forza, Demokratska unija Albanaca i Demokratski savez Albanaca u Crnoj Gori).

Milo Đukanović, čelnik Demokratske partije socijalista (DPS) koja je na čelu pobjedničke koalicije Europska Crna Gora, zahvalio je svojim biračima na, kako je rekao, "fantastičnom uspjehu koji su im inače obećali na početku kampanje" ocijenivši da je riječ o "najuvjerljivijoj pobjedi njegove stranke od početka višestranačja u Crnoj Gori".

Đukanović je najavio brzo formiranje vlade, koja treba odgovoriti na sve izazove ovoga vremena i koja će vrlo brzo približiti Crnu Goru euroatlantskim integracijama.

Rakočević novi ambasador

Goran Rakočević, dosadašnji spoljnopolitički savjetnik predsjednika Filipa Vujanovića, imenovan je za novog ambasadora Crne Gore u Hrvatskoj.

Vlada je imenovala Rakočevića samo nekoliko dana nakon što je bivši ambasador Branko Lukovac boravio u oproštajnoj posjeti kod hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića, na kojem mu je Mesić uručio visoko odličje reda kneza Trpimira, za njegov rad i doprinos unaprjeđenju crnogorsko-hrvatskih odnosa.

Rakočević je ranije bio ministar kulture i direktor Televizije Crne Gore.

102 fm

**SKALA
RADIO
Kotor**

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

99.0 MHz 95.3 MHz

RADIO KOTOR

www.radiokotor.com

Paradigma zločina

Povijesni događaj bez predsjedana zbio se na području nekadašnjega jasenovačkog logora: predsjednik Hrvatske biskupske konferencije đakovački i srijemski nadbiskup i metropolit msgr. Marin Srakić posjetio je početkom travnja Spomen-područje Jasenovac. S njim su bili i požeški biskup msgr. Antun Škvorčević, srijemski biskup msgr. Đuro Gašparović i pomoćni biskup đakovački Đuro Hranić.

– Suglasan sam da je to povijesni događaj. Ja nisam trebao dobiti dopuštenje od Svete Stolice niti od jednog biskupa, nego samo suglasnost mjesnog biskupa da to učinim, rekao je nadbiskup Srakić. On je bez dlake na jeziku osudio zločine počinjene u Jasenovcu.

– Neka je jedan nevin čovjek stradao ovdje samo zato što je bio druge vjere, nacije ili što je zastupao drugu ideologiju, to je previše, pogotovo kad je riječ o mjestu kao što je Jasenovac, za koje možemo kazati da je paradigma zločina.

Usred Europe događalo se nešto na što nitko nije reagirao kao kardinal Stepinac rekavši da je to ljaga za hrvatski narod, i to je točno, kazao je msgr. Srakić. Povod za dolazak bio je “žalosni petak”, kako je rekao, da zajedno s četvoricom biskupa dođe na “ovo mjesto boli, tuge i zločina i da odamo poštovanje, svoj pijetet”.

– Neki su pitali zašto Crkve nema u Jasenovcu. To nije točno, jer prije nekoliko godina domaći biskup Škvorčević posjetio je Jasenovac i u crkvi

vodio pokorničku procesiju. Nama je svima stalo da istina o Jasenovcu dođe na vidjelo. Ne ona istina koja će se prilagođavati nama, nego ona koju ćemo mi poštovati. I ovakvi pokornički susreti tome će pridonijeti, poručio je.

O sudjelovanju članova Crkve u jasenovačkim zločinima rekao je da “ako su neki koji su bili članovi nekog reda i tu sudjelovali, ne radi se o Crkvi”.

– Ne može se zbog toga svaliti krivnja na cijeli stalež ili cijeli narod, pogotovo što se Crkva u to vrijeme izlagala progonima, npr. zbog spašavanja Židova, poput poglavarice sestara Svetoga križa koja je nedavno postala pravednicom među narodima, rekao je Srakić.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država, Hrvatske i Crne Gore.

Distribuirana se na kioscima u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

PRODAJNA MJESTA

Hrvatski glasnik možete kupiti ispred katedrale sv. Tripuna, na Kamenom kiosku i sljedećim prodajnim mjestima Bega pressa:

Podgorica: Ivana Vujoševića, kućica
Momišići
PC Kruševac- Svijet
Centar - maloprodaja
Njegoševa ulica - Globus

Bar: Trafika SDK
Kostraca

Ulcinj: Bulevar- maloprodaja

Budva: Prolaz - maloprodaja
Spas - maloprodaja

Tivat: Anja
Pantomarket
Sturi
Dragana
Maprenat

Cetinje: Pazar, maloprodaja

Kotor: Pantomarket
Riva kod kamenog kioska

Herceg Novi: Tažeks - Bijela
Mješovito 33
Grbo MNM
Knežević Company
Pantomarket Centar
Knjižara So

Risan: Centar

Financijska sredstva za pripremu i tiskanje osiguravamo zahvaljujući donatorima i sponzorima, među kojima su INA Crna Gora, Ledo Montenegro, Turistička zajednica Grada Zagreba, AdriaMar, Split Ship Management, Podravka, Radio Kotor, Radio Skala...

**Ukoliko ste zainteresirani za suradnju,
kontaktirajte nas na tel: +382 32 304 232, +382 69 700 720,
ili e-mail hgd-kotor@t-com.me**

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

18 eura

na žiro račun
510-10418-20
Crnogorska komercijalna
banka

Za Hrvatsku:

180 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

24 eura

na devizni račun HR
7723600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7, 20 000
Dubrovnik

**Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru**

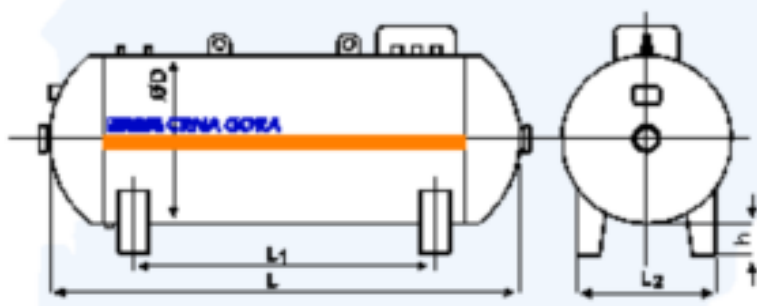

Zašto odabrati propan-butan plin u malim spremnicima?

MALI SPREMNIK ODGOVOR NA SVE VAŠE POTREBE

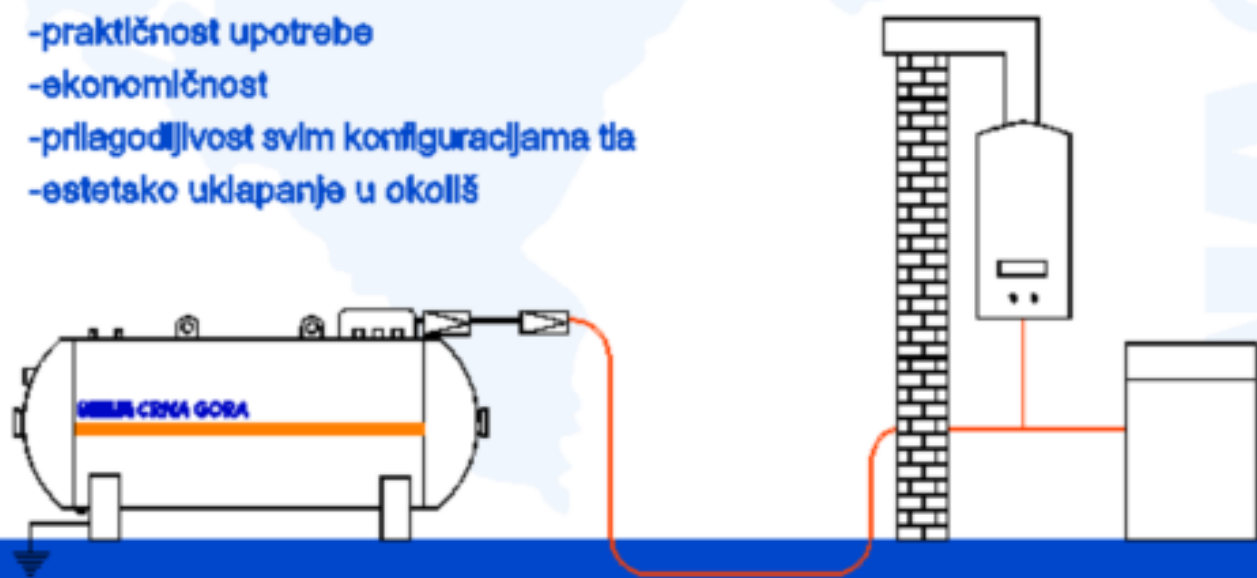
Mali spremnik i propan-butan plin su kvalitetno rješenje za obiteljsku kuću, stambenu zgradu, restoran, hotel, obrt, malu industriju i poljoprivredu.

1 kg PROPAN-BUTAN plina zamjenjuje:
3-6 kg drva
1,5-2 kg ugljena
1,12l ložnog ulja
12,8 kW električne energije

Improvizirani (kg)	ØD (mm)	L (mm)	L ₁ (mm)	L ₂ (mm)	H (mm)
1000	800	2190	1400	700	100
1800	1000	2476	1500	750	100
2700	1250	2480	1550	850	100
4850	1250	4300	2000	950	100

- praktičnost upotrebe
- ekonomičnost
- prilagodljivost svim konfiguracijama tla
- estetsko uklapanje u okoliš

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51, 481 40 52, 481 40 54, fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail. info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

